

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní humanitární a sociální práce

Bc. Martina Chmelová

Postoj společnosti k LGBT

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Jurníčková, Ph.D.

2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....
Bc. Martina Chmelová

Poděkování

Mé velké poděkování patří vážené Mgr. Pavlíně Jurníčkové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za poskytování cenných rad, připomínek a za čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům zapojeným do výzkumu za jejich podněty, vstřícnost a ochotu při poskytování informací k danému tématu. V neposlední řadě také srdečně děkuji za podporu a pomoc svým rodičům a Kristýně Michalíčkové.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Postoje.....	8
1.1 Definice termínu.....	8
1.1.1 Funkce postojů	9
1.2 Utváření postojů	10
1.3 Změna postojů.....	11
1.4 Předsudky.....	12
2 LGBT komunita	15
2.1 Homosexuální komunita	15
2.1.1 Homosexualita	15
2.2 Bisexuální komunita	19
2.2.1 Bisexualita	20
2.3 Transsexuální a transgender komunita	21
2.3.1 Transsexualita	22
2.4 Další formy sexuality	24
2.4.1 Intersexualita.....	25
2.4.2 Asexualita	26
2.4.3 Pansexualita	26
3 LGBT komunita a společnost	28
3.1 Vztah majoritní společnosti a LGBT minority	28
3.1.1 Vývoj LGBT komunity v českých zemích	30
3.2 Coming out, homofobie a diskriminace	32
3.2.1 Coming out	33
3.2.2 Homofobie a diskriminace.....	35
3.3 Pomoc LGBT osobám	38
3.3.1 LGBT organizace	38
3.3.2 Sociální práce.....	38
II. VÝZKUMNÁ ČÁST.....	41
4 Metodologie výzkumu	41
4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka	41
4.2 Metoda výzkumu.....	41
4.3 Výzkumný soubor	43
4.4 Zpracování získaných dat	44
4.5 Etika výzkumu	45

4.6	Interpretace výsledků výzkumu	45
4.6.1	Postoj k lesbám a jeho utváření.....	46
4.6.2	Postoj ke gayům a jeho utváření	50
4.6.3	Postoj k bisexuálům a jeho utváření.....	55
4.6.4	Postoj k transsexuálům a jeho utváření	58
5	Diskuze	63
ZÁVĚR	65
ANOTACE	67
ZDROJE	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	74

ÚVOD

“All you need is love”

The Beatles

Tématem překládané diplomové práce je *Postoj společnosti k LGBT*. K výběru tématu mě vedl hluboký zájem o danou problematiku. Od října 2015 se účastním akcí a besed, kde se s LGBT lidmi setkávám. Za sebe můžu říct, že mám k těmto lidem velice blízko a v jejich životě jim fandím, nicméně mě zajímaly postoje ostatních lidí na toto téma. Tato problematika mi přijde přitažlivá nejen z mého osobního pohledu, ale také z také z profesního hlediska. I když nyní pracuji jako sociální pracovník s jinou cílovou skupinou, nejsou mi lhostejné osudy LGBT osob a jejich blízkých. Proto chci poukázat na to, že pomoc LGBT lidem prostřednictvím sociální práce je potřebná a bude jí potřeba čím dál víc. Cílem této práce je zjistit, jaký postoj zaujímá společnost k LGBT komunitě a zjistit, co tento postoj utváří.

Práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a část výzkumnou. V první kapitole se budu zabývat postoji – jejich utvářením, změnou a také předsudky a stereotypy. Kapitola druhá bude pojednávat o LGBT komunitě. Zmíním taktéž termíny jako je intersexualita, asexualita a pansexualita. Třetí kapitola bude pro tuto práci klíčová, protože se zde teoreticky budu věnovat vztahem majority a LGBT komunity, též tu bude nastíněn vývoj LGBT minority. Budu se také zabývat coming outem, protože coming out se výrazně dotýká nejen daného člověka, ale také společnosti kolem něj. Čtenáři budou hlouběji seznámeni i s pojmy homofobie a diskriminace. Nebude chybět ani podkapitola, která se bude věnovat možným druhům pomoci LGBT menšině včetně sociální práce. Následovat bude výzkumná část práce, která je důležitá zejména k naplnění mého cíle, který jsem si dala. Nejprve budu popisovat cíl a výzkumnou otázku výzkumu, metodu výzkumu a výzkumný soubor. Poté budu interpretovat rozhovory s respondenty. Výsledky mého výzkumu, ke kterým jsem došla, budou projednány v diskuzi.

Tato práce (teoretická i výzkumná část) by mohla sloužit jako materiál pro lidi, kteří pracují s LGBT komunitou, pro rodiny LGBT osob a zejména také pro LGBT osoby, které se taktéž snaží porozumět postojům společnosti a jejich utváření, práce by také mohla být zajímavou pro všechny lidi, kteří se o problematice LGBT a především o postojích společnosti k LGBT chtějí více dozvědět. Diplomová práce by mohla být přínosem

pro sociální pracovníky, popř. studenty sociální práce a studenty příbuzných oborů. Mohla by jim pomoci uvědomit si, že právě postoje můžou ovlivnit jejich práci s klientem. V závěru práce budou uvedeny i další akademické práce, které se věnují sociální práci s LGBT lidmi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Postoje

V první kapitole této práce se věnuji postojům, protože jak už jsem uvedla výše, postoje mohou mít velký vliv na sociální pracovníky při práci s klientem, bylo by tedy dobré o nich vědět to hlavní. Zabývám se jejich funkcemi, utvářením a změnou. Kromě toho se tu zabírám předsudky a stereotypy, protože dodnes se setkáváme s nimi vůči komunitě LGBT.

1.1 Definice termínu

Definovat postoje se pokusilo mnoho autorů. Autoři Fishbein a Ajzen (in Hayes, 2003, s. 95) postoje definují jako *"naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost"*. Dle této definice se tedy dozvídáme, že postoje mají tři základní charakteristické rysy, jimiž je naučenost, konzistentnost a styk s příznivými či naopak nepříznivými reakcemi.

Pavličková (2013, s. 60) uvádí, že postoje můžeme chápat jako emocionální a kognitivně strukturovaný vztah k věcem, lidem, činnostem a společenským fenoménům. Autorka dále tvrdí, že lidé mohou mít postoje k objektům, které existují v jejich spirituálním světě. Postoje zahrnují temperament, inteligenci a také hodnotící vztah osobnosti, která je ovládána svými emocemi a kognicí.

Jiní autoři postoje chápou jako *„individuální protějšek společenské hodnoty“*, jinými slovy, postoje vyjadřují vztah k určité hodnotě, představují způsob hodnocení (Nakonečný, 2009, s. 239). Postoje tedy nejsou neutrální; dle toho co máme a nemáme rádi, hodnotíme různé sociální objekty (Výrost a Slaměník, 2008, s. 127). Rozhodně bychom ale neměli zaměňovat pojmy postoje a hodnoty. Postoje jsou odvozeny z hodnot a jsou oproti nim více specifické, např. vyjadřují vztah mezi subjektem a objektem, mají svou intenzitu apod. (Pavličková, 2013, s. 60-61).

Také bychom měli rozlišovat mezi postoji a názory. Rozdíl mezi těmito termíny tkví v tom, že názory jsou neutrální. V podstatě jde o výroky, které jsou podle nás pravdivé. Postoje už hodnotící jsou. Je těžké však tyto dva pojmy od sebe odlišit, ale existuje indikátor toho, že jde o postoj a tím je emočně zabarvený jazyk, který používáme při popisu (Hayes, 2003, s. 96-97).

Je třeba si ještě uvědomit, že postoje nemusí pokaždé explicitně vyjadřovat osobní názory jedince¹ (Hayes, 2003, s. 97). To platí i v kontextu LGBT komunity. Např. člověk nemusí mít příliš silný předsudek proti transsexuálům, ale protože společnost kolem něj očekává, že bude zastávat postoj jako společnost sama, tak se jí "přizpůsobí".

1.1.1 Funkce postojů

Dle Nakonečného (2009, s. 248) mají postoje svůj specifický význam, utvářejí organizované vztahy k různým hodnotám pomocí zkušeností. Autoři publikací, kteří se zabývají sociální psychologií, popisují různá dělení funkcí postojů.

Trojice autorů (Smith, Bruner, White in Hayes, 2009, s. 97) uvádí tři základní funkce, kterými je:

1. **Hodnocení objektů** – postoje usměrňují naše reakce vůči určitému objektu (např. k objektu, který nám v minulosti ublížil, si vytvoříme negativní postoj a tím pádem se mu budeme v budoucnu vyhýbat)
2. **Sociální přizpůsobení** – autoři se domnívají, že vyjadřování názorů a názory všeobecně mohou sloužit jako důležitý nástroj této funkce, neboť pomáhají utužovat skupinovou soudržnost. To neplatí jen u podobných názorů ve skupině, ale i opačných, lidé totiž zdůrazňují rozdíl, který je mezi každým z nich
3. **Externalizace** – „*spojování nevědomých motivů či vnitřních stavů s něčím, co právě probíhá v bezprostředním okolí*“ (Hayes, 2009, s. 98). Díky externalizaci můžeme vyjádřit své vnitřní vztahy nebo konflikty.

S jiným dělením funkcí postojů přišel americký psycholog Katz (in Nakonečný, 2009, s. 248-249 et in Výrost, 2008, s. 127-128), který je rozlišil na funkce:

1. **Instrumentální** – maximalizování zisků a minimalizování ztrát pomocí postojů
2. **Ego-defenzivní** – postoje udržují a chrání stabilitu a celistvost a sebeobraz člověka
3. **Hodnotově expresivní** – díky postojům člověk dokáže dát najevo své hodnoty, které uznává
4. **Kognitivní** – tato funkce spojuje poznávání a cítění ve specifický hodnotový systém.

¹ Za příklad můžeme uvést nacistického funkcionáře Eichmanna, který měl zodpovědnost za transport Židů do koncentračních táborů. Eichmann však neměl silné protizidovské předsudky, některé Židy dokonce i chránil. Přesto zastával takové postoje, které od něj očekávala společnost, a díky tomu zemřely miliony lidí (Arendtová in Hayes, 2003, s. 97).

Pokud se budeme ptát „*Jaká je funkce postojů?*“, odpovědí nám může být i tvrzení Triandise (in Nakonečný, 2009, s. 250). Ten říká, že „*lidé mají postoje proto, že je nutné, aby svému chování propůjčili smysl*“.

Právě díky postojům můžeme především pochopit okolní svět lidí, ochraňovat vlastní hodnoty a v neposlední řadě vyjadřovat přesvědčení, za kterými si stojíme. Zatímco Triandis funkci postojů příliš zobecňuje, první i druhé dělení funkcí je mnohem konkrétnější. Jak si můžeme povšimnout, první dělení je zacíleno spíše obecně a týká se vztahu jednotlivce vůči společnosti, kdežto u druhého dělení tento vztah chybí a naopak se tento způsob členění vztahuje na konkrétní priority jednotlivce.

1.2 Utváření postojů

Existují různé teorie o tom, jak se postoje utvářejí. Jak jsem již psala výše, postoje jsou naučené. Mezi hlavní zdroje jejich formování patří výchova, rodina, přátelé, hromadné sdělovací prostředky apod. (Pavličková, 2013, s. 60).

Na druhou stranu, autoři Eysenck a Wilson (in Hayes, 2009, s. 99) tvrdí, že postoje jsou částečně vrozené. Tento názor vysvětlují tím, že vrozené mohou být určité rysy osobnosti, které tvoří základ postojů (např. stabilita člověka). Argumentace autorů je podložena pozorováním, kdy se u členů jedné rodiny odhalí obdobné rysy a totožné postoje – v rámci více generací.

Dle Nakonečného (2009, s. 259) jsou postoje produktem učení. Už děti se učí oceňovat, co je „dobré“ a „špatné“. Toto učení lze posuzovat z dvou rovin. První rovina se nazývá společensko-normativní (z hlediska sociálního a kulturního prostředí), druhou rovinou je rovina subjektivní (dítě pokládá za dobré a špatné to, co plyne z jeho subjektivního zážitku). Pojetí tohoto typu odpovídá faktorům učení – odměny a tresty. Když děláme to, co je dobré, měla by přijít odměna a naopak, když provedeme něco špatného, přináší to trest. Chování se tedy vytváří tak, aby člověk dosahoval odměn a vyhýbal se trestům.

Badatelé Sherif a Cantril (in Nakonečný, 2009, s. 261-262) uvádí tzv. kritéria pohotovosti, jež vytváří postoj. Jedním z kritérií je to, že postoje mají v různé míře afektivní znaky. Původem těchto afektivních znaků postoje jsou v první řadě motivační faktory. Postoje se tak znázorňují ve vztahu k hodnotám, v kterých se normuje afektivní upevnování (např. „*cti své rodiče*“). Mezi další kritérium patří, že postoje jsou různě dlouhé stavy pohotovosti k reakcím, kdy závisí na momentální kondici organismu.

1.3 Změna postojů

I když povaha postojů je relativně stabilní, může taky docházet k jejich změnám. V minulosti se prováděly výzkumy, které se právě tímto tématem zabývaly. Zajímaly se nejen možnosti eliminace předsudků, ale také aspekty, kterými je možné postoje měnit (Hayes, 2009, s. 102). Za klíčový nástroj pro vyvolání změny postojů se pokládá persvaze neboli přesvědčování (Výrost a Slaměník, 2008, s. 143).

Změna postojů je ovlivněna (dle Pavlíčkové, 2013, s. 61-62):

- Složitostí postoje – čím víc je postoj složitý, tím těžší je ho změnit
- Soudržností postoje – čím více je konzistentní, tím je odolnější
- Vzájemnou propojeností pocitů – čím víc je postoj propojený s ostatními pocity, tím víc je rezistentní
- Inteligencí jednotlivce
- Životním stylem jednotlivce, apod.

Triandis (in Nakonečný, 2009, s. 268) podle svých poznatků z výzkumů definoval činitele změn postoje. Jsou jimi:

- Věrohodnost původu informace
- Přitažlivost původu informace
- Síla původu informace
- Složení a význam informace.

Tito činitele patří však mezi obecnější, v literatuře najdeme jiný, víc specifikovatelný koncept podmínek, který přispěl ke změně postojů (Mueller a Thomas in Nakonečný, 2009, s. 269):

- 1. Rozbití hodnotového složení** – „mytí mozků“, které je založeno na ponižování jednotlivce až do takového stadia, kdy on sám začne pochybovat o svém přesvědčení (tento nezákonný způsob se využíval v období korejské války, kdy Číňané takhle pokořovali americké důstojníky, kterým navíc nebyly dopřány základní fyziologické potřeby)
- 2. Stvoření motivace pro přijetí nových hodnot** – za nejjednodušší způsob je považováno mučení (násilnosti na člověku, nemožnost spát, izolování od světa), v člověku tak přetrvávají pocity viny, že on sám je vlastně za vše špatné, co se mu

děje, odpovědný. Díky tomu se vytváří pohotovost přijmout cokoliv, co je jedinci předneseno

- 3. Trénink nového postoje** – když se zničí staré „já“ jedince, jedinec je opět schopen přijímat to, co se mu nabízí.

Je také důležité podotknout, že výrazným faktorem, který určuje změnu nebo rezistenci postoje, je především osobnost sama (jedincovi psychologické znaky, jeho stupeň ovlivnitelnosti apod.) (Nakonečný, 2009, s. 275).

1.4 Předsudky

Dle Pavlíčkové (2013, s. 64) je předsudek fixovaný, a priori zformovaný postoj k určitému člověku nebo předmětu, který se projevuje nehledě na specifikum či charakter tohoto objektu. Lidé, kteří mají předsudky, neberou v úvahu při posuzování druhých lidí žádná jiná vysvětlení.

Předsudky jsou specifickou kategorií postojů; tento pojem signalizuje, že jde o cosi předem stvořeného. Obvykle známe pouze předsudky negativní (vůči Romům, dříve proti Židům apod.). Jsou tedy spojovány s postoji, které se nedají zdůvodnit a které jsou záporné (Nakonečný, 2009, s. 276). Hayes (2003, s. 121.) popisuje i předsudky pozitivní (např. lidé pokládají všechny osoby, které pocházejí z totožné části země, za přívětivé).

Předsudky se charakterizují tím, že jsou emočně mocné akcentované postoje a že jsou značně imunní vůči změnám (Nakonečný, 2009, s. 277).

Jedinec tíhne k předsudkům, protože je přirozené generalizovat, tvořit si vlastní obrazy a kategorie, jejichž obsahem je simplifikovaný svět prožitků (Allport, 2004, s. 58).

Při jejich utváření se prosazují tři mechanismy (dle Tajfel in Hayes, 2003, s. 126):

- 1. Kategorizace** – prostředek, kterým klasifikujeme informace, zejména pak průběh stereotypizace, který v rozvoji předsudků hraje značnou roli
- 2. Asimilace** – prostředek, jak se učíme hodnotit, např. slovy „dobrý“, „špatný“
- 3. Hledání koherence** – snaha své úmysly a postoje obhájit a interpretovat.

Jak jsem již psala v předchozí kapitole, postoje lze měnit, i předsudky lze značně redukovat. Hayes (2003, s. 127) uvedla pět základních předpokladů, díky kterým se předsudky mohou zredukovat:

- 1. Účastníci musí mít rovnocenné postavení** – vztahy mezi majoritní a menšinovou skupinou vytváří nové informace, díky kterým se postoje lidí častokrát mění

2. **Je nutná příležitost k přímému kontaktu** – pokud má dojít ke změně, příslušníci obou skupin se musí poznat osobně. Když známe příslušníky druhé skupiny, obvykle je více uznáváme. Nestačí však pouze osobní kontakt, předsudky se zmírní až tehdy, kdy s jedinci druhé skupiny spolupracujeme nad východiskem z určité nesnáze.
3. **Musí být přítomný styk s nestereotypními jednotlivci** – díky kontaktu s nestereotypními jednotlivci můžeme snížit předsudky, když příslušníka menšiny popř. většiny budeme brát jako osobnost, která je neopakovatelná, a ne jako člověka, který je členem „nesympatické“ skupiny.
4. **Kontakt mezi jednotlivými skupinami musí být podpořen společností** – když společnost (rodina, přátelé) budou podporovat styk mezi oběma skupinami, předsudky se zredukují.
5. **Měla by být přítomna příležitost ke kooperaci** – společná snaha skupin přispívá k rozšíření sociálních mezí společenské identifikace. Příslušníci jiné skupiny přestávají být „oni“ a stávají se z nich „naši“.

Za podstatné spatřuji rozlišovat mezi předsudky a stereotypy, neboť to jsou pojmy, které se často pletou. Stereotypy souvisí s činnostmi, které nejsou založeny na přímé a specifické znalosti, ale na obrazech, které si lidé samy vytvářejí nebo které do nich byly vštěpovány. Stereotypy mají kategorickou povahu, která vyjadřuje přisuzování určité vlastnosti lidem na základě jejich členství ve skupině. Je-li osoba identifikována jako příslušník určité skupiny, osobě jsou pak přisuzovány všechny charakteristiky této skupiny. Tento automatismus je jádrem stereotypu. Stereotypy mohou být negativní i pozitivní, to poté určuje naše chování vůči stereotypizovaným jedincům (Pavličková, 2013, s. 67). Psycholog Allport (2004, s. 225) doplňuje, že stereotypy ospravedlňují odpor a že mnohdy fungují jako projekční plátno našim individuálním skrytým konfliktům.

V rámci přetrvávajícího heteronormativního vnímání společnosti lze uvést v souvislosti s LGBT minoritami klasický stereotyp týkající se soužití stejnopohlavních párů. Jedná se o předpoklad genderového² dělení rolí typického pro heterosexuální páry. V případě

² Gender – jde o princip, který řídí sociální realitu, podle kterého je sociální realita rozdělena na dva segmenty. Jedna část zahrnuje ženy a všechno, co je s nimi spojováno, druhá část pojímá muže a všechno, co se k nim váže. Toto rozdělení vychází z domněnky, že ženy a muži se významně liší z biologické stránky, a to znamená, že se rozdílně chovají, disponují jinými vlastnostmi, mají odlišné hodnoty apod. Genderové role mužů a žen ztělesňují jejich „správné“ vzory a tím na ně produkují požadavky při budování genderové identity. Jeden z prvků genderového řádu tvoří heteronormativita (tzn. heterosexuality je jedinou normální sexuální orientací) „správní“ muži a ženy se tedy chovají heterosexuálně (Smetáčková a Braun, 2009, s. 10).

lesbického páru se například předpokládá, že jedna žena zastává mužskou roli, zatímco druhá tu ženskou. Tento stereotyp je mnohdy kombinován s dalším, který je vyvozován ze vzhledu obou žen.³ Já tento "heteronormativní" stereotyp s oblibou přirovnávám k čínským hůlkám. Číšníka v restauraci se nezeptám, která z hůlek je vidlička a která z nich je nůž, protože to jsou čínské hůlky, čili úplně něco jiného. Přesně tak je to u heterosexuálního nebo homosexuálního páru.

³ Např. jedna lesba v páru vypadá jako muž a proto zastává mužskou roli, druhá vypadá více žensky, tak zastává ženskou roli.

2 LGBT komunita

Vzhledem k tématu práce bude tato kapitola pojednávat o komunitě LGBT; čili o lesbické, gay, bisexuální a transgender menšině. Jde tedy o komplexní označení skupiny lidí, které přesahuje genderový řád, jenž je postaven na vzoru heterosexuality. Text se bude zabírat všemi těmito minoritami, aby se čtenář dozvěděl co nejvíce informací, týkajících se tohoto tématu. V této kapitole také popisují termíny jako je intersexualita, asexualita a pansexualita. Zmiňuji je, neboť mohu čtenářům více osvětlit jejich význam. V následujícím textu se tedy snažím o souhrnný pohled na tuto problematiku, díky které čtenář získá nové poznatky a bude se tak lépe orientovat i ve výzkumné části práce.

Můžeme si položit otázku: „*Kdy se člověk stává příslušníkem LGBT komunity?*“ Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět, nicméně nejadekvátnější reakcí je, když se člověk sám za příslušníka považuje (Beňová, 2007, s. 9).

V literatuře lze nalézt i pojem Queer, což je pojmenování pro všechny jednotlivce, kteří nechtějí být zařazeni k jasnému genderu (rodu) nebo sexuální orientaci. Tímto výrazem se častokrát komplexně označují členové odlišných sexuálních menšin (Beňová, 2007, s. 72).

2.1 Homosexuální komunita

Do této komunity spadají gayové a lesby, pro které je věčně používán výraz (dnes již poměrně zastaralý) „homosexuálové“. V mužském prostředí se přikláníme k variantě oslovení „gay“ než „homosexuál“, homosexuální ženy jsou sžity s kořenem lesb-. Některé ženy však mají problémy s oslovením „lesbička“ (vysvětlují to tím, že jsou holky a ženy a ne holčičky a ženičky). Jiným ženám se zase zdá slovo „lesba“ příliš hrubé, nicméně i dnes se k tomuto termínu přikláníme (Seidl, 2012, s. 334).

Beňová (2007, s. 71) dodává, že slovo „gay“ je převzato z anglického jazyka, zastupuje termín „homosexuální“ a platí i na lesbické ženy (spíše se užívá v angličtině než v češtině). U žen (leseb), které se projevují maskulinně a mnohdy se také může jednat o náznak transgender identity, se používá výraz „Butch lesba“.

2.1.1 Homosexualita

Dle definice Smetáčkové a Brauna (2009, s. 9) je to sexualita, která je orientována na jedince téhož pohlaví a pojímá tři oblasti:

1. Sexuální orientaci

2. **Sexuální jednání** společně s navazováním afektivních a partnerských poměrů – klíčové z hlediska vztahů se společenským prostředím
3. **Identitu** (jsem člověk se specifickou sexualitou) – tato oblast je významná pro člověka z psychologického pohledu.

Mezi těmito pojmy je třeba rozlišovat, aby nedošlo k jejich záměně. Sexuální orientací se rozumí stálá charakteristika každého jedince, jde o permanentní pocit emocionální a sexuální atraktivnosti. Sděluje, že při výběru erotického partnera a citové sympatie upřednostňujeme ženy nebo muže. Převážná část lidí je heterosexuálně orientovaná. Výsledky různých výzkumů ukazují, že četnost homosexuálů v naší populaci se odhaduje na 4%, i když toto číslo je již dnes považováno za mýtus. Sexuálním jednáním či chováním (v rámci homosexuality) se myslí pohlavní styk nebo jiná sexuální činnost s osobou téhož pohlaví. Ne však každý člověk, který spí s osobou stejného pohlaví, se považuje za homosexuála.⁴ Prostřednictvím sexuální identifikace se cítíme buď ženou nebo mužem a taktéž homosexuálem, heterosexuálem či bisexuálem. Sexuální identifikace tedy vyjadřuje naše interní citění a hodnocení sebe sama (Procházka, 2002, s. 4-5). I když jsou tyto poznatky teoreticky potvrzené odbornou literaturou a dostávají se do povědomí široké veřejnosti, společnost jako taková stále tyto informace do velké míry ignoruje a drží se stereotypních postojů vůči LGBT sexualitám. Z pohledu majority se tak zcela opomíjí skutečnost, že jimi preferovaná heterosexuality je pouze jedním z typů sexuální orientace a ačkoliv přetrvává názor, že je dominantní, je na stejné úrovni jako všechny ostatní.

Člověk si svou sexuální orientaci nejčastěji uvědomí v období puberty. Tohle se týká především chlapců, u kterých vznikají prudké hormonální změny; ty pak nastartují jejich sexualitu. Projevy mohou být erotické sny a fantazie, zejména při masturbaci. Mnoho mužů dokáže své tužby přemoci, někteří si je ani neuvědomují. Jejich orientace vyjde najevo až v pozdějším věku. U žen je opožděné rozeznání jejich orientace ještě častější. K rozeznání běžně přispívá romantická a platonická zamilovanost. Někteří jednotlivci si své sympatie k osobám stejného pohlaví uvědomí již v dětském věku (např. chlapec se může zamilovat do svého kamaráda, známého, pedagoga nebo hrdiny). To nicméně nemusí

⁴ Heterosexuálové také mohou prožívat vztah s člověkem se stejným pohlavím. Nejčastěji k tomu dochází v pubertě v období experimentování nebo při absenci jiných přijatelných partnerů, kdy osoba stejného pohlaví představuje náhražku (např. ve vězení). Někteří lidé tyto vztahy berou jako zpestření svého života (Procházka, 2002, s. 5).

být považováno za rozhodující, neboť i heterosexuální chlapci mají své mužské vzory, které obdivují (Procházka, 2002, s. 6).

Zajímavý pohled na homosexualitu nabízí Fafejta (2004, s. 83), který ji chápe jako protiklad heterosexuality, kdy člověka přitahují osoby stejného pohlaví. Autor dodává, že majoritní společnost i příslušníci homosexuální komunity mají takový názor, že jedinec se s touto orientací narodí (nevolí si ji), žije s ní celý život (neomezuje se jen na jednu etapu v životě člověka) a je neodlučitelnou částí jeho identity. Homosexualita je dle autora považována za sociální konstrukt a jednou z institucí, která znázorňuje obraz dnešní společnosti.

Dodnes není úplně jednoznačné, proč jsou někteří lidé sexuálně přitahováni totožným pohlavím. Neexistuje jasná příčina jejího vzniku, spíše se vychází z různorodých teorií a hypotéz, které se doplňují nebo naopak stojí proti sobě (Janošová, 2000, s. 25-30):

1. **Genetické dispozice** – některé výzkumy vyznačují častější přítomnost homosexuálních lidí v příbuzenstvu
2. **Vývoj jedince v prenatálním období** – tady hraje roli rozdílná odezva sexuálních center mezimozku na hormon testosteron, tím může dojít k hormonální nevyváženosti. Další průzkumy ukazují, že nevyrovnaná hladina pohlavních hormonů a výskyt psychické zátěže v nitroděložním těhotenství, má vliv na sexuální jednání jedinců v dospělosti.
3. **Prostředí a výchova** – odborníci souhlasí s tím, že prostředí dítěte ovlivňuje jeho predispozice k jistému sexuálnímu založení (nejpravděpodobněji do tří let věku). Vliv na tom má chování rodičů, popř. i jiné psychogenní faktory. Jedna z hypotéz je, že homosexualitu může vyvolat až příliš moc lásky mezi matkou a dcerou nebo mezi otcem a synem.
4. **Teorie svedení** – homosexualita u žen je zapříčiněna negativním sexuálním zážitkem (např. z děvčat, které byly během svého období dospívání zneužity, se po čase stanou buď prostitutky, nebo lesby). Tato teorie však bývá často vyvrácena medicínskými a psychologickými obory.
5. **Jiné hypotézy** – homosexualita je brána jako důsledek nadměrné masturbace nebo jako náznak nedostatku sebedůvěry, neboť se mnohdy objevuje u lidí s pocitem méněcennosti.

Tyto možné příčiny homosexuality platí více pro mužskou homosexualitu. U ženské homosexuální orientace nebyly příčiny důkladně prozkoumány, tudíž je jí komplikovanější

vysvětlit. Každopádně příčiny vzniku jisté sexuální orientace jsou u každého člověka individuální (Janošová, 2000, s. 31). V rámci současné společnosti by se do těchto hypotéz dal zahrnout stereotypní předpoklad, že sexuální orientace každého jednotlivce je otázkou módy. Jednoduše řečeno, dnes se můžeme setkat s tvrzením veřejnosti, která říká, že „toto kdysi neexistovalo“. Jiná než heterosexuální orientace je tak pokládána za módní trend, který se vyskytuje např. u celebrit, jež si díky tomu chtějí zvednout vlastní popularitu.

Od roku 1961 již homosexualita není trestněprávně perzekuována. V trestním zákoně č. 117/1852 se totiž mezi zločiny smilstva kromě smilstva se zvířaty zařazovalo rovněž smilstvo s osobami téhož pohlaví. Trestem byl žalář od jednoho roku až do pěti let (Seidl, 2012, 22-23).

Homosexualita také není pokládána za nemoc⁵ ani za poruchu. Za zdravotní poruchu považujeme egodystonní sexuální orientaci, tzn. orientaci, s kterou člověk není vyrovnaný a působí mu psychické problémy. Gayové a lesby jsou společenskou minoritou, která je odlišná v různých ohledech od majority. Homosexuálové mají v podstatě dvě možnosti. Buď si své orientace budou vědomi a naučí se s ní žít (projdou si procesem zvaným „coming out“⁶) nebo se s tím nesmíří a budou se snažit své sexuální tužby utlmit. S touto možností souvisí pocity viny, popření sebe sama nebo také pocity tísně a strachu. (Procházková, 2002, s. 5-6).

Do období, kdy byla homosexualita vyloučena z Mezinárodní klasifikace nemocí, se badatelé snažili o její odstranění. Obvykle se využívaly tyto metody (Janošová, 2000, s. 31):

- **Averzivní metoda** – „pacienti“ brali „léky“, které vyvolávaly zvracení (popř. se používaly elektrické šoky) a byly jim předloženy scény z života heterosexuálů.
- **Starší psychoanalytický postup** – podávání drogy LSD, droga měla eliminovat nepříjemné pocity z dětství, protože ty byly brány za původ homosexuální orientace. Po prokázání škodlivosti LSD se léčba přestala využívat.

⁵ Homosexualita byla vyloučena z desáté revize Mezinárodní klasifikace nemocí World Health Organization, v České republice vstoupila v platnost roku 1994 (Janošová, 2000, s. 34).

⁶ Coming out znamená veřejné přihlášení k homosexuální, bisexuální nebo transgender identitě, která má odlišnou intenzitu (Beňová, 2007, s. 71).

- **Stereoaktické metody** – prováděly se chirurgické zákroky do mozkových center, které řídí sexualitu. I když byly výsledky v některých případech „úspěšné“, bylo zde relativně značné riziko úmrtnosti.
- **Kastrace** – měla za příčinu snížení sexuálního pudu.

I dnes jsou někteří autoři přesvědčeni, že se z homosexuality dá „vyléčit“ či „dostat“. Autor Aardweg (2003, s. 17-18) tvrdí, že homosexuální osobnost je neurotická a homosexuální touhy se usídlují v jak sebelítosti, tak i v pocitech pohlavní méněcennosti. Člověk s homosexuální orientací tak přetrvává se svým komplexem méněcennosti v roli „dítěte“. Pro léčení se využívají psychologické a křesťanské postupy. Při dodržení těchto postupů má „postižený“ člověk velkou naději na „vyléčení“ a změnu. Naopak poddáním se homosexuálním touhám v člověku zůstává komplex méněcennosti a autonomní sexuální zotročení. Aardweg to přirovnává ke stavu neurotického člověka, který má potíže s nepřiměřeným pitím alkoholu.

Podstatnou zmínkou je, že homosexuálům nejde pouze o sex, jak si značná část společnosti myslí. Vztahy homosexuálů se v podstatě neliší od heterosexuálních vztahů. Homosexuálně orientovaní lidé také prožívají lásku, žárlí na partnera, užívají si vzájemných radostí i společně řeší konflikty (Procházka, 2002, s. 6).

2.2 Bisexuální komunita

V literatuře moc poznatků o bisexuální komunitě a bisexualitě obecně nenajdeme. Zřejmě proto, že tato oblast sexuality není natolik probádaná, aby nám o sobě podala jistý ucelený přehled. Mezi sexuology se vedou rozepře, jestli bisexuálně zaměření lidé, tedy lidé, kteří jsou citově a sexuálně přitahováni oběma pohlavími, představují samostatnou skupinu nebo jde o zanedbatelné výjimky. Někteří čeští sexuologové přišli s názorem, že bisexuálních lidí je velice málo, protože v jednom období nejsou zpravidla přitahováni oběma pohlavími. Podle jejich mínění tvoří bisexuální komunitu převážně, či dokonce výhradně, ženy (Beňová, 2007, s. 11).

Bisexuální lidé se navíc mohou ještě lépe skrývat ve společnosti než homosexuálové, to mnohdy vede k tomu, že gayové a lesby se na bisexuální komunitu dívají přes prsty jako na ty, kteří si nedokážou připustit svou orientaci. Také heterosexuálové pohlíží na bisexuály jako na jedince, kteří si svou orientaci vybrali pouze z marnotratnosti a kteří

si neumí najít a udržet jeden partnerský vztah. Jejich postavení ve společnosti je tak někdy ještě nesnadnější než u homosexuální komunity (Procházka, 2002, s. 9).

V České republice nelze hovořit o existenci čistě bisexuální komunity, která by sdružovala pouze bisexuály. Spíše se setkáváme s lesbickými organizacemi, ve které se pohybuje větší počet bisexuálních žen (Beňová, 2007, s. 12).

2.2.1 Bisexualita

Bisexualita bývá chápána jako nevyhraněná sexuální orientace, tzn. současně homosexuální i heterosexuální. Pro bisexuálního jedince jsou stejně atraktivní obě možnosti (004.cz, 2005, [online]). Na druhou stranu, americké stránky Bisexual.org (2013, [online]) uvádí, že vše záleží na individualitě člověka. Někteří bisexuálové jsou více „romanticky“ přitahováni k mužům a více fyzicky vábeni ženami. Jiní jsou přitahováni lidmi, kteří „potvrzují“ genderové normy a další jsou lákáni speciálně lidmi, kteří se těmto normám vzpírají. Pro určité bisexuální lidi je gender důležitou součástí přitažlivosti, zatímco jiným bisexuálním jedincům přijde to, zda je člověk muž, žena nebo intersexuál⁷, zcela nepodstatné. Bisexuály sjednocuje fakt, že mají kapacitu pro romantickou a/nebo sexuální přitažlivost k více než jednomu pohlaví.

Zahraniční badatelé upozorňují na to, že bisexualita bývá obvykle jenom dočasnou vývojovou etapou, kterou střídá příklon k heterosexuality nebo homosexualitě (Beňová, 2007, s. 12). Stejně tak i Procházka (2002, s. 9) uvádí, že bisexualita může charakterizovat přechodnou etapu v průběhu coming outu, kdy homosexuálně orientovaný člověk má dojem, že jako bisexuál bude blíže společenské normě.

Za bisexuály se častěji považují ženy, neboť ženská sexualita je daleko obtížněji rozpoznatelná než sexualita mužská. U žen hrají velkou roli psychické faktory, u mužů je sexualita podmíněna biologicky. Mimo žen se však za bisexuály pokládají např. heterosexuálně zaměřeni prostituti, u kterých převážná část sexuálních kontaktů koreluje s jejich prací (Procházka, 2002, s. 9).

Ohledně bisexuality panuje i dnes mnoho otázek, na které nelze jednoznačně odpovědět. Pro společnost je stále dost matoucích, jak si bisexualitu mají vyložit. Na stránkách Bisexual.org (2013, [online]), které jsou celé věnovány bisexuálnímu zaměření, se s mnoha otázkami můžeme setkat. Mezi ně např. patří:

- Všechny ženy jsou bisexuální, existují ale bisexuální muži?

⁷ Intersexuality, tj. přítomnost biologických rysů obou pohlaví u jednoho člověka (Beňová, 2007, s. 71).

- Jsou bisexuálové více promiskuitní než ostatní lidé?
- Opravdu existuje bisexualita?
- Je bisexualita volbou?
- Je bisexualita komplikovaná?
- Vážně je bisexualita pouze a jen o sexu?
- Je každý bisexuál?
- Abych se stala bisexuálem, musím chodit s mužem a ženou najednou?
- Proč se bisexuálně orientovaní lidé nemohou rozhodnout a vybrat si pouze jedno pohlaví?

To všechno jsou otázky, které si pokládá mnoho lidí a často i bisexuálové na ně neumí výslovně odpovědět. Pokud lidé se nacházejí v procesu zjišťování jejich bisexuality, mohou se setkat s informacemi a názory lidí, které nebudou vždy jejich oporou. Bisexualita je totiž více nepochopená než homosexualita, na to by se měli bisexuálně orientovaní lidé dobře připravit (Bisexual.org, 2013, [online]).

2.3 Transsexuální a transgender komunita

Transsexuální a transgender jedinci tvoří menšinu, o jejíž početnosti se mnohdy táhnou zmatené úvahy. Důvodem je hlavně nejasný obsah slova transgender, kdežto transsexualita je docela jasně formulovaná tužbou po právní a tělesné změně pohlaví (Beňová, 2007, s. 13).

Fafejta (2004, s. 49) uvádí, že jedinci, které nazýváme výrazem transgender, se vyznačují odmítáním pohlaví, se kterým se narodili. Buď své pohlaví znejasňují, nebo se rozhodnou pro pohlaví druhé.

Za transgendery kupříkladu považujeme (Feinberg, 2000, s. 6):

- **Cross-dressery** (také se používá označení transvestité) – jedinci se převlékají do šatů opačného pohlaví
- **Transsexuály** – lidé, kteří mají porušenou pohlavní identitu, která se projevuje odmítáním vlastního pohlaví, přáním své pohlaví změnit a ztotožněním se s opačným pohlavím
- **Draq-queens a draq-kings** – lidé, kteří přemrštěně představují druhý gender
- **Bigendery** – jedinci, kteří žijí v opačném genderu, nevolí operativní zákrok na změnu pohlaví, nestále žijí v obou genderech
- **Maskulinní ženy a femininní muže** – příkladem jsou ženy s vousy nebo muži, kteří mají ženskou figuru

- **Gender-blendery** – ti, co mísí genderové vlastnosti obou pohlaví, čili nevypadají mužsky ani žensky
- **Jedinci, kteří si upravují své tělo tak, aby mělo rysy obou genderů** – např. muži s umělými prsy.

Je však nutno podotknout, že se kategorie transgendera pořád mění. Člověk, který byl před pár roky pokládán za transgendera, už dnes do této skupiny nepatří. Společnost považuje za „normální“ např. ženu s kravatou v obleku nebo muže s náušnicemi (Fafejta, 2004, s. 49).

2.3.1 Transsexualita

V Mezinárodní klasifikace nemocí je transsexualita vedena pod diagnózou F64.0 a je formulována jako *„stav jedince, který si přeje žít a být akceptován jako příslušník opačného pohlaví. Obvyklý je zde pocit nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo pocit jeho nevhodnosti a přání hormonálního léčení a chirurgického zásahu, aby jeho/její tělo odpovídalo (pokud možno) preferovanému pohlaví. Transsexuální identita by měla trvat alespoň dva roky – nesmí být projevem duševní poruchy (zejména schizofrenie) ani nesmí být sdružena s intersexuální, genetickou nebo chromozomální abnormalitou“* (Procházka et Weiss in Fifková, 2008, s. 16).

Procházka (2002, s. 6) definuje transsexuála jako jedince s opačnou pohlavní identitou. Takový člověk se chová úplně protikladně, než je jeho fyzické pohlaví, a má touhu „chybu přírody“ zvrátit. Sexuální zaměření transsexuálů je zpravidla (ne v každém případě) heterosexuální podle jejich psychického pohlaví. Z toho vyplývá, že tělesně muž se cítí být ženou, lákají ho muži, ale v tomhle poměru jedná jasně jako heterosexuální žena. Někteří transsexuálové se za pomoci sexuologů podrobují přeměně pohlaví.

Z definic transsexualismu vyplývají čtyři primární znaky, které musí pacient mít, aby bylo možno diagnostikovat transsexualitu. Jsou to (Meyer in Fifková, 2008, s. 16):

- Dojem nepřijatelnosti či neadekvátnosti biologicky existující pohlavní role
- Víra, že změna role povede k lepšímu
- Selekcce sexuálních partnerů téhož biologického pohlaví a pochopení sebe sama jako heterosexuálně zaměřeného jedince
- Tužba po chirurgické přeměně pohlaví.

Co se týče evidence výskytu transsexualismu, neexistuje přesné číslo, které by řeklo, kolik transsexuálů ve světě nebo v České republice vlastně je. Je to dáno tím, že každý takový člověk nevyhledává lékařskou pomoc a také tím, že je častokrát velmi těžké řádně určit diagnózu, zejména při krátkém kontaktu (Procházka et Weiss in Fifková, 2008, s. 17).

Od 50. let 20. století se mnoho autorů snaží nalézt objasnění příčin, které k transexualitě vedou. Existují dvě teorie – psychologická (vysvětlují vznik transexuality podle psychologických mechanismů) a biologická (transexualitu způsobují biologické faktory). V psychologické teorii hraje důležitou roli ve vývoji pohlavní identity tzv. imprinting neboli vtištění. Rozhodujícím obdobím vytváření sexuální identity je období mezi prvním a pátým rokem života. Důsledkem imprintingu je potom sexuální role, která je charakterizována jako shrnutí toho, jak člověk jedná, jak hovoří, aby dosáhla společenského statutu muže nebo ženy. Na základě tohoto názoru je lidská sexualita (identita, role a orientace) zcela výsledkem učení a po uběhnutí prvních pěti let života se již nedá změnit. Autoři, kteří zastávají biologickou teorii tvrdí, že transexualita je ovlivněna hormonálně. Oblasti mozku, které mají odpovědnost za procesy sexuální diference, jsou hypotalamus a amygdala. Přesněji jde o centrum pro sexuální orientaci, centrum pro sexuální roli a centrum pro maskulinní nebo femininní typ sekrece hormonů, které stimulují vývoj pohlavních orgánů. Organizace těchto center podléhá hladině pohlavních hormonů ve vývoji plodu v průběhu nitroděložního života. Odlišné způsoby prenatálního programování mozku tak vysvětlují původ transexuality, homosexuality ale i heterosexuality (Fifková et Weiss in Fifková, 2008, s. 26-27).

Odlišujeme MtF (male to female) a FtM (female to male) transsexuály – FtM se narodila jako žena, ale cítí se být mužem, kdežto u MtF je tomu opačně. V literatuře si můžeme povšimnout zajímavých rozdílů mezi těmito formami (Fafejta, 2004, s. 49).

V České republice nebo i v Polsku je více FtM transsexuálů než v zemích západní Evropy a v USA, kde je to obráceně. To je způsobeno rozdílnými sociálními podmínkami a hlediskem na gender v zemích západní Evropy a bývalých komunistických státech. Právě v postkomunistických zemích bývá změna z ženy na muže více vnímána jako postup na společenském žebříčku. Pro lepší pochopení uvedu příklad transsexuálky MtF, která dle své zkušenosti napsala, že změna z role muže do ženské role se dá přirovnat jako sociální pád z prosperujícího podnikatele na bezdomovce. (Fafejta, 2004, s. 57). Beňová

ve své publikaci (2006, s. 14) také uvádí, že se po několik desítek let objevuje zřetelná převaha FtM transsexuálů, nicméně dodává, že se v současné době tyto poměry mění. Přesně se však neví, jaká je spojitost těchto informací k souhrnné a současně neznámé populaci transsexuálů.

Mezi MtF a FtM transsexuály nalezneme další významné rozdíly. Jsou jimi například (Weiss, Fifková, Procházka in Fifková, 2008, s. 125-131):

- V dětství si svou transsexualitu uvědomuje vyšší procento FtM
- FtM jsou více důvěřiví, realističtí a lépe sociálně přizpůsobeni
- FtM se lépe adaptují v partnerských rolích
- MtF jsou schopnější sexuálně žít před průběhem změny pohlaví, snaží se tím adaptovat na biologické pohlaví
- FtM zřídka sexuálně žijí v původní roli, protože se cítí poníženi, neprožívají tak uspokojení
- MtF homosexuálně orientovaných je dle klinických zkušeností daleko více
- Adaptace na vlastní tělo je lepší u MtF.

Výše uvedené rozdíly mezi MtF a FtM transsexuály umí autoři spíše popsat než zcela dopodrobna vysvětlit. Ovlivňovat příčiny těchto rozdílů mohou genetické, hormonální, výchovné a společenské vlivy (Weiss, Fifková, Procházka in Fifková, 2008, s. 133).

Fafejta (2004, s. 58-59) uvádí, že transsexualita je brána jako nemoc, kterou je možno vyléčit, vyléčený člověk už poté není transsexuálem. Stane se z něj „normální“ člověk. Fafejta zmiňuje sociální normy – ze sociálního pohledu jiná možnost než muž a žena neexistuje. Sociální normy (gender) jsou zaměňovány s přirozeností (pohlaví) a tím jsou tak posilovány. Někteří transsexuálové se i po operaci mohou pořád cítit transgendery, nechtějí se uzavřít pouze do jedné škatulky – mužství nebo ženství. Podle společnosti ale maskulinní znamená nebýt femininní, totéž platí i naopak. Transgenderům to však dáváme neustále najevo. Společnost je nastavená tak, že žijeme ve světě, kde existují pouze dvě pohlaví a pokud se někdo chová jinak, jedná proti přírodě. V naší společnosti je zatím jiný pohled neuskutečnitelný.

2.4 Další formy sexuality

Přestože se ve své práci věnuji postojům k LGBT, neměli by se opomíjet i další druhy sexuality. Kromě homosexuality, bisexuality a transsexuality se můžeme setkat

i s jinými formami sexuality, kterými jsou intersexualita, asexualita a pansexualita. Považují však za podstatné uvést pár zásadních informací, aby o těchto podobách sexuality měla společnost (resp. čtenáři) alespoň základní povědomí. V samotném výzkumu tyto typy sexualit nezohledňují. Důvodem je nejen nedostatek odborných informací, ale především záměr se co nejvíce zaměřit na takové formy sexuality, které jsou častým předmětem veřejného zájmu, ať už v pozitivním nebo negativním směru.

2.4.1 Intersexualita

Beňová (2007, s. 41) definuje intersexuály jako jedince, kteří se narodili s různým rozsahem biologických rysů obou pohlaví. To je vyvoláno několika druhy somatických poruch, které vedou k mnoha tělesným a psychickým potížím. Tyto potíže jsou pak častokrát zhoršeny užitím nesprávného léčení. Intersexuální jedinci se většinou nehlasí k LGBT komunitě, ačkoli někteří z nich sdílí minoritní sexuální nebo pohlavní identitu.

Fafejta (2004, s. 39) tvrdí, že intersexuála si nejčastěji vykreslujeme jako člověka, který má smíšené genitálie, což úplně není pravdou. Mezi typy intersexuálů patří totiž i člověk se zevnější ženskou anatomií a mužským chromozomem Y. Pohlaví se rozlišuje na genetické, hormonální a anatomické úrovni, a pokud tyto úrovně nejsou v souladu, hovoří se o intersexualitě, neboli mezipohlavnosti.

Stejně jak u transsexuality autoři poukazovali na existenci sociálních norem, které jsou v naší společnosti zatím nezměnitelné, i u intersexuality je společnost zvyklá pouze buď na „normální“ mužskost nebo ženskost. Představu obou pohlaví odmítají, protože nejsou schopni přijmout jiný vzorec chování (Dreger, 2009, s. 16).

Dle dostupných zdrojů jsou zákroky u intersexuálů realizovány mnohdy bez uznávání jejich autonomie, protože jsou prováděny ve velice nízkém věku a častokrát přispívají ke zřetelným somatickým i psychickým potížím. Tyto zákroky se zaměřují hlavně na korekce pohlavních orgánů, aby byly ve shodě s vizí o biologickém pohlaví, ve kterém by se dítě (podle lékařů) mělo vyvíjet. Nejpalčivější problém se může dostavit v dospělosti, kdy se intersexuální jedinec cítí v dospělém věku jako příslušník jiného pohlaví, než mu stanovili lékaři, což se u jistých forem intersexuality stává docela často. Poté se hledá léčení podobné léčbě u transsexuálů, taková léčba je však komplikovanější díky předešlým zákrokům (Beňová, 2007, s. 41-42).

2.4.2 Asexualita

Asexualita je další neprobádanou sexuální orientací, o které lidé nemají dostatek informací, mnohdy ani neví, co si pod tímto pojmem představit nebo jak ho přesně definovat.

Asexualita je sexuální orientace, která je charakterizována přetrvávajícím nedostatkem sexuální přitažlivosti vůči jakémukoli pohlaví (What is asexuality?, nedatováno, [online]).

Na rozdíl od heterosexuality, kdy jsou lidé přitahováni k opačnému pohlaví nebo homosexuality, kdy jsou lidé přitahováni ke stejnému pohlaví, asexuálové nejsou sexuálně přitahováni k nikomu. (Asexuality: a brief introduction, 2012, [online]).

Když lidé slyší slovo asexualita, dělají si domněnky o tom, co toto slovo znamená. Pomyslí na jednobuněčné organismy v Petriho misce nebo na bezgenderového robota z vesmíru. Asexualita taktéž není (What is asexuality?, nedatováno, [online]):

- Synonymum pro celibát
- Porucha
- Volba
- Hormonální nerovnováha
- Strach ze sexu nebo ze vztahů.

Někteří jedinci mají pocit, že jsou „téměř asexuální“ nebo „asexuální s výjimkou“. To znamená, že se velmi ztotožňují s tím, že jsou asexuální, s výjimkou několika omezených zkušeností se sexuální přitažlivostí. Takoví lidé se nazývají „Gray-asexual“, spadají do prostoru mezi asexualitou a sexualitou. Sexuální přitažlivost se však objevuje velmi zřídka nebo s velice nízkou intenzitou (The Asexual Visibility & Education Network, 2012, [online]).

Stejně jako kdokoliv jiný, i asexuálové mají své emocionální potřeby. Někteří asexuálové jsou šťastnější sami se sebou, jiní jsou nejšťastnější se skupinou blízkých přátel. Jiní asexuální lidé touží vytvářet více intimní a romantické vztahy a usilovat o dlouhodobá partnerství. Záleží na individualitě samotného člověka (The Asexual Visibility & Education Network, 2012, [online]).

2.4.3 Pansexualita

Pansexualita je termín, který v posledních letech začíná nabývat na významu; způsob pro lidi jak lépe identifikovat svou sexualitu. Slovo pansexuál je odvozen z řecké předpony

„pan“, což znamená „vše“. Pansexuálové jsou schopni být přitahováni lidmi bez ohledu na jejich pohlavní identitu nebo biologické pohlaví, mohou být tedy přitahováni mužem, ženou, transgenderem, intersexuálem i asexuálem. Neznamená to ale, že se jim líbí všichni, pansexuálové mají své preference. Také pansexualita není synonymem promiskuity (STOP-Homophobia.com, 2016, [online]).

Termín pansexualita byl původně užíván lékařem, psychologem a zakladatelem psychoanalýzy Sigmundem Freudem k definování sexuality jako základní jednotky pro všechny lidské interakce. Na druhou stranu, je to pojem relativně nový, který je často zaměňován s bisexualitou. Rozdíl mezi bisexualitou a pansexualitou spočívá v tom, že osoba, která se identifikuje jako pansexuál nemá limity v tom, kým je přitahován (GoodTherapy.org, 2016, [online]).

I jinde se dočteme, že rozdíl mezi bisexuály a pansexuály je patrný v tom, že zatímco bisexuálové jsou sexuálně přitahováni jak muži, tak ženami, pansexuálové mohou být kromě toho sexuálně přitahováni i intersexuály, transsexuály apod. Uznání existence rozdílných genderů a sexualit je významným aspektem pansexuality. Ve skutečnosti, jsou pansexuálové lidmi bisexuálními, nicméně bisexualita neklade stejný důraz na sexuální a genderové uvědomění identity, ale spíše jen naznačuje přitažlivost k oběma (obecně uznávaným) biologickým pohlavím (DifferenceBetween.net, 2014, [online]).

3 LGBT komunita a společnost

Kapitola LGBT komunita a společnosti je pro tuto diplomovou práci klíčová, neboť se zde budu zabývat vztahem majoritní společnosti a LGBT komunity, dále vývojem LGBT minority a také popíšu základní pojmy jako je coming out, homofobie a diskriminace. V poslední podkapitole uvedu také možné druhy pomoci pro LGBT.

3.1 Vztah majoritní společnosti a LGBT minority

K vytvoření celospolečenských postojů k menšinám, které jsou akceptující, je zapotřebí složitý a dlouhodobý proces ovlivňování vědomí společnosti. Prosazují se při něm ideové a náboženské aspekty, legislativní a medicínské postavení minority, osobní zkušenosti majority s minoritním fenoménem, prezentace odborných vědomostí, znalostí a zážitků a zajisté rovněž komplexní liberální nebo konzervativní ladění určité společnosti (Stehlíková et al. in Polášková, 2009, s. 39). Výzkum, který se týkal přístupu k LGBT minoritě poukázal na to, že k LGBT lidem přistupují otevřeněji osoby, které mají vyšší vzdělání, jsou liberálně laděni, bydlí ve městech, mladší generace, jedinci bez náboženské příslušnosti, ženy a osoby s vlastní osobní znalostí LGBT minority. Postoje majoritní společnosti jsou do určité míry také ovlivňovány různými osvětovými a vzdělávacími programy (Sears et Williams in Beňová, 2007, s. 44).

LGBT osoby jsou jako jedna ze součástí společnosti střetnutí se sociální realitou, na jejíž produkci se podílí zejména heterosexuální většina (skrže kulturní, právní nebo jiné normy). Pro LGBT minoritu a pro politické rozhodování v LGBT záležitostech jsou tyto postoje velice významné, přičemž jejich změny mohou mít pro samotnou existenci LGBT komunit i jedinců důležitý smysl. Vztah mezi LGBT minoritou a většinovou společností se považuje za dynamický vztah, při kterém atmosféra společnosti působí na chování LGBT minority a chování LGBT menšiny má vliv zpětně na vztah majority (Beňová, 2007, s. 43).

V posledních desetiletích se postoje k LGBT lidem, které byly odmítavé a nedůstojné začaly měnit. Česká republika je obvykle představována jako země, jejíž obyvatelé projevují velice liberální postoje, nicméně rozhodně nelze říct, že by LGBT osoby docílily rovného postavení ve společnosti (Beňová, 2007, s. 43-54). Stále se bohužel setkáváme s homofobním jednáním a diskriminací LGBT komunity (více o tom je pojednáno níže v kapitole 3.2.2). Autorka dále podotýká, že nedosažení rovného postavení LGBT lidí vychází z normotvornosti majoritního chování, která se reflektuje v heteronormativě, kterou můžeme nalézt jako v obvyklé společenské konverzaci (např.

žen se ptáme, zda mají partnery, čímž automaticky očekáváme jejich heterosexuální orientaci), v legislativě (manželství je stále možné pouze pro páry tvořené mužem a ženou) i v jiných oblastech života společnosti např. ve zdravotnictví, kde je stále zachována spojitost mezi homosexualitou a promiskuitou. Zvýšené riziko přenosu HIV⁸ tvoří především osoby, které se chovají promiskuitně, lidé si ale neuvědomují, že to nejsou pouze homosexuálové, ale i osoby s heterosexuální orientací. Podobná situace dominuje ve vztahu k transgender lidem, zde se však jedná o fenomén s rozdílnou dynamikou, protože takto menšina je propojována s určitými jinými stereotypy, ale rovněž je většinové společnosti daleko méně známá.

K velmi nezmapovaným tématům, která by stály i za nejrůznějšími výzkumy patří LGBT a etnické menšiny a LGBT senioři.

Doktor Ivo Procházka (v Beňová, 2007, s. 20) provedl terénní výzkum, který se zabýval problematikou postojů Romů ke gayům. Výsledky ukázaly, že romská komunita nemá problém s homosexualitou a gayi. Přijmout však potomka nebo příbuzného romské příslušnosti ztěžuje stud a strach z odmítnutí před širší rodinou, která má u romského etnika daleko pevnější vazby než v majoritní společnosti. Dalším zajímavým zjištěním bylo to, že LGBT etnické minority jsou vystaveny vícenásobné diskriminaci jak ze strany majority (z důvodu etnika a sexuální orientace), tak z pohledu dílčích komunit (v rámci LGBT komunity se nahlíží na etnické minority diskriminačně).

Co se týče LGBT seniorů, organizace PROUD zveřejnila pozoruhodná fakta ve zprávě o LGBT seniorech (PROUD - platforma pro rovnoprávnost uznání a diverzitu, 2015, [online]):

- LGBT senioři častěji dožívají bez zázemí rodiny
- Lesby jsou ohroženy větší chudobou než gayové, ženy totiž pobírají nižší platy než muži, tedy i nižší důchody
- Pokud LGBT senioři uzavřeli registrované partnerství, nemají nárok na vdovský nebo vdovecký důchod v případě smrti jednoho z nich
- Aktivní LGBT seniory trápí zejména potíže s navazováním nových partnerských a přátelských kontaktů
- Je zřejmá malá informovanost a pozornost o LGBT problematiku v zařízeních rezidenční péče o seniory

⁸ HIV je původce nemoci AIDS neboli Syndromu získaného imunodeficitu. Virus poškozují imunitní systém, krok za krokem dochází ke ztrátě imunity (Hiv.cz, 2015, [online]).

- Téma sexuality seniorů je ve většině zařízení personálem marginalizováno, LGBT sexualita bývá naprosto tabu. Dle společnosti totiž není sexualita záležitostí seniorů.

Ve zprávě jsou dále uvedeny doporučení, která by mohla slabiny a rizika v této oblasti eliminovat. Jedná se zejména o:

- zvýšení informovanosti o specifických potřebách LGBT seniorů v zařízeních, které jim poskytují služby
- zmapování kapacit a potřeb LGBT seniorů
- zahrnutí tématu LGBT seniorů do výuky studentům oboru sociální práce a příbuzným oborům na vysokých a vyšších odborných školách
- zvýšení povědomí mladší generace o LGBT seniorech
- provádění průzkumů na tuto tematiku u heterosexuálních seniorů
- vytvoření vládních dotačních programů, které pomohou k budování vnitřního potenciálu nevládních neziskových organizací, které se LGBT seniory zabývají
- podporování LGBT seniorů, k využití svých kapacity
- vedení diskuzí s heterosexuálními seniory na toto téma a otevírat jim tak jejich obzory (např. prostřednictvím metod sociální práce se skupinou).

3.1.1 Vývoj LGBT komunity v českých zemích

Vztahy citového i erotického charakteru mezi osobami stejného pohlaví jsou prokázány od počátku dějin. Již od 19. století se o homosexuální orientaci mluví jako o víceméně trvalé sexuální preferenci v právním, psychologickém, medicínském i sociálním kontextu a od konce 19. století začínají vznikat spolky⁹, které se touto sexualitou zabírají a snaží se o odstranění trestnosti homosexuality a také o nediskriminaci homosexuálně orientovaných osob. V této době proniká homosexuální tematika i do českých zemí (Beňová, 2007, s. 15).

V průběhu druhé světové války zahynuly desítky tisíce osob, které byly perzekuovány pro svou sexuální orientaci nebo pohlavní identitu. Tato perzekuce nejvíce postihla gay populaci, která byla soustavně likvidována především v koncentračních táborech, kde se tyto osoby označovaly růžovým trojúhelníkem, který byl upevněn na oděvu. Deportace neminula ani transsexuální ženy (MtF) a transsexuální muže (FtM).

⁹ Prvním takovým německým spolkem byl Wissenschaftlich-humanitäre Komitee z roku 1897 (Beňová, 2007, s. 15).

Lesby a transsexuální muži byli zasaženi perzekucí méně, ale přesto některé osoby byly vyvezeny do koncentračních táborů a byly označeny černým trojúhelníkem, který byl vymezen tzv. asociálním jedincům (Translide, 2005, [online]).

V předválečném i poválečném období existovala zejména v Praze místa, kde se homosexuální menšina scházela, ale o opravdovém rozvoji komunity lesbiček a gayů hovoříme až po revolučním roce 1989 (Beňová, 2007, s. 16).

Beňová (2007, s. 16) uvádí, že zejména v druhé polovině devadesátých let 20. století dochází k vzniku velkého kvanta barů, klubů, spolků i ostatních aktivit určených pro LGBT komunitu a zároveň LGBT problematika více prostupuje do veřejnoprávních médií (např. magazín České televize LeGaTo - magazín o lesbických ženách, gayích a translidech a Q – zábavný queer magazín). Putna (2013, s. 466) doplňuje, že se začínají pořádat filmové festivaly Febiofest a Mezipatra, kde se promítají filmy s LGBT tématikou.

Velmi podstatnou roli ve sdužování LGB komunity sehrálo sdružení SOHO pod vedením Jiřího Hromady (Beňová, 2007, s. 17).

Mezi hlavní cíle sdružení SOHO se podařilo (jirihromada.cz, 2016, [online]):

- Zrušit zákony, které trestaly homosexuální projevy mezi jedinci
- Zlikvidovat speciální policejní rejstříky (tzv. růžové seznamy)
- Vyjmout homosexualitu ze seznamu nemocí
- Vytvořit poradenské sítě, která se zabývá problematikou Coming outu
- Zrušit diskriminaci při výkonu povolání na základě sexuální orientace
- Změnit myšlení a postoje veřejnosti k LGB komunitě
- Snížit podíl šíření HIV/AIDS homosexuálním přenosem
- Nahradit slovo „homosexuál“ výrazem „gay“, který přijímá celý svět
- Prosadit uzákonění registrovaného partnerství.¹⁰

V roce 2000 proběhla transformace sdružení SOHO na Gay iniciativu a po prosazení registrovaného partnerství v roce 2006 ukončilo svou činnost (Beňová, 2007, s. 17).

Pro zájmy translidí vzniklo v roce 1998 občanské sdružení Transforum. Vyšší aktivnost transkomunity je však spíše díky webovým projektům, např. www.transforum.cz či www.translide.cz. Aktualizovány jsou ovšem velice ojedinele (Beňová, 2007, s. 17-18).

¹⁰ Registrované partnerství je trvalým společenstvím dvou osob stejného pohlaví (Zákon č. 115/2006 Sb., § 1, odst. 1).

Již výše zmíněný rok 2006 byl ve znamení uzákonění registrovaného partnerství neboli právním vztahem dvou žen nebo dvou mužů. Pro stejnopohlavní páry to tedy znamenalo velký posun dopředu, neboť jim bylo umožněno svůj vztah zformalizovat. Legalizování registrovaného partnerství také mělo význam pro posílení lidských a občanských práv a posléze silnější akceptaci gayů a leseb ve společnosti (Štěpánková a Čížinský, 2007, s. 4).

V roce 2010 byl založen spolek Prague Pride, jehož hlavní činností je organizace „teplého“ lidskoprávního festivalu Prague Pride. Záměrem spolku je bojovat proti homofobii, vést k prosazení tolerantní společnosti a zvýšit její povědomí o LGBT komunitě v ČR (Praguepride, 2016, [online]).

V současných letech dle výzkumů převládají v ČR docela tolerantní postoje k LGBT komunitě. Nicméně předsudky, stereotypy a netolerance lidí k této komunitě jsou stále přítomny (Rovné příležitosti v souvislostech, 2011, [online]). Je třeba podotknout, že i když se v ČR pořád setkáváme s homofobním jednáním, daleko horší situace je ve většině zemí třetího světa, zejména v Jihovýchodní Asii, kde je LGBT komunita cílem častých útoků. Nejhorší situace je pak patrně v zemích, kterým vládou islámští fundamentalisté, kde dochází např. k popravám homosexuálních osob (Translide, 2005, [online]).

Tuto podkapitolu bych chtěla zakončit důležitými zprávami, první zprávou z konce června 2016, o které rozhodl Ústavní soud. Gayové a lesby, kteří jsou v registrovaném partnerství, si mohou individuálně osvojit děti. Druhá zpráva z konce října je ta, že vláda souhlasí s osvojováním dětí pro homosexuální páry v registrovaném partnerství. V budoucnu by si tedy partner mohl osvojit biologické dítě druhého partnera. Nyní se čeká na posouzení poslanců a senátorů. (Aktuálně.cz, 2016, [online]).

3.2 Coming out, homofobie a diskriminace

Coming out je spojujícím faktorem jak pro minoritní, tak majoritní společnost, a to z toho důvodu, že se v podstatě jedná o proces, kdy se jedinec „přiznává“ společnosti ke své odlišnosti, čímž sám sebe z majoritní společnosti vyčlení a stává se otevřeně součástí minoritní společnosti. V souvislosti s coming outem se jedinec vystavuje možným negativním projevům, jež souvisí s postoji společnosti vůči LGBT.

Není pochyb o tom, že za poslední desítky let se přístup zejména západní civilizace k LGBT menšinám vyvíjí jednoznačně kladně a lze doufat, že směřujeme k celkovému zrovnoprávnění lidí, kteří mají odlišnou sexuální orientaci (Jan Váňa in Wintř a Antoš, 2014, s. 167). V dnešní době se však nezdá, že se setkáváme s homofobním a diskriminujícím

chováním vůči LGBT osobám. Za příklad můžeme uvést incident z června 2016 v Orlandu ve státě Florida, kde Američan Omar Mateen v gay klubu zastřelil 50 lidí a 53 dalších lidí zranil. Policie pak ve svém prohlášení označila tento útok za teroristický (BBC, 2016, [online]).

Podobných homofobních případů¹¹ najdeme ve světě celou řadu. V této podkapitole proto osvětluji pojem homofobie a její projevy a věnuji se základním pojmům týkajících se diskriminace.

3.2.1 Coming out

Každý člověk jakékoliv orientace, prožívá určitým způsobem svůj coming out. Coming out znamená průběh rozeznání, uvědomění si sebe sama, přiznání si své sexuální orientace a způsobilost ji říci klíčovým osobám, tj. rodičům, kamarádům apod. (Procházka, 2002, s. 26). Jedinec v tomto období si začíná všimnout své specifčnosti a své sexuality, která neodpovídá „normě“. Průběh uvědomění si sebe sama se začíná uskutečňovat v pubescenci nebo případně v adolescenci. Občas započne z různorodých důvodů až později uprostřed života. Důvodů, proč se k tomu jedinci odhodlávají až posléze, je celá řada. Stává se, že lidé nejdříve převezmou schéma chování, které jim přichystaly předešlé generace, a až v další etapě života si kladou otázku, jestli tento život je odpovídající jejich cítění (Janošová, 2000, s. 20).

Dle Janošové (2000, s 20-21) coming out tvoří dvě zásadní etapy, které je možné rozčlenit do pěti bodů. Těmito body, které se mohou prolínat, pak člověk krok za krokem prochází.

1. Zjištění skutečnosti o své orientaci a její přijetí

- a) **Precoming out** – člověk si uvědomuje svou rozdílnost, ale neumí ji dát najevo
- b) **Vlastní coming out** – jedinec svou rozdílnost pojmenuje. Sexuální identitu může nejdříve popírat, ale po nějaké době si ji připustí a poté ji přizná i dalším lidem.

2. Organizování života v jejím souladu

- c) **Etapa explorace** – člověk navazuje první sexuální vztahy, také experimentuje
- d) **Etapa partnerství** – jedinec tvoří trvalejší sexuální a partnerské vztahy, které odpovídají jeho úplným citovým potřebám

¹¹ Jako další příklad můžeme uvést útok na pochodu homosexuálů, tzv. Gay pride, v Jeruzalémě z roku 2015, který si vyžádal šest zraněných lidí (E15.cz, 2015, [online]) nebo útoky na gaye a lesbičky v roce 2013 v New Yorku v podobě pokřikování protihomosexuálních sprostých nadávek, lehčích zranění a dokonce zabití (Denik.cz, 2013, [online]).

- e) **Etapa integrace** – v této fázi se dotváří hodnoty člověka, posiluje si svou roli ve vnějším světě, dochází k integraci osobnosti.

Coming out není jednorázová událost, aspoň takhle to vnímají LGBT osoby. Pro mnohé z nich to znamená nalézání sebe sama po celý život. Když LGBT osoba se chce poprvé přiznat člověku, často přemýšlí o tom, jaké pocity u druhého člověka vyvolá. Může si pro sebe klást otázky typu: „*Co si o mně pomyslí?*“, „*Budu se muset zcela změnit?*“, „*Neodvrátí se ode mě rodina a přátelé?*“. Pro většinu lidí je ale coming out pozitivní zkušeností, často říkají, že je to jedna z nejlepších věcí, které udělali (Belongto, 2010, [online]).

Není ale pochyb o tom, že pro každého, kdo prochází coming outem, nastává boj s vlastním sebevědomím, neboť bývá mnohdy ze sebe zklamáný. Společnost, která se i v dnešní době leckdy staví k různým formám sexuality s předsudky nebo odmítavým postojem, je jednou z příčin, která má vliv na komplikované sebepojetí člověka. Coming out se netýká pouze dotyčného člověka, ale také jeho rodičů, přátel, známých a jiných osob. Především rodičů se dotýká coming out jejich dítěte, i oni budou muset přijmout novou vyhlídku do budoucnosti a možná s deziluzí i přehodnotit své budoucí vize (např. představy týkajících se vnoučat). Rodiče jsou těmi, kteří v coming outu mohou poskytnout velké množství podpory a nabídnout pomoc a porozumění pro svého potomka. Mnohé výzkumy však ukázaly, že v této životní etapě bývají většími pomocníky přátelé než nejbližší příbuzní (Janošová, 2000, s. 21-22).

Člověk svým coming outem nabírá status sexuální menšiny. Proces sebeuvědomování může být doprovázen depresemi a pocity beznaděje (obzvláště, když sociální okolí člověka nemá pro něj pochopení). V těchto případech se mohou lidé, kteří prožívají coming out, uchýlovat k variantám úniku – citové zapření a vstup do manželství nebo suicidium neboli sebevražda (Janošová, 2000, s. 22).

Jedinec, který prochází coming outem, by neměl zapomínat na to, že není sám. Existují LGBT organizace po celém světě, které nabízejí pomocnou ruku, naslouchají a které mají rozsáhlé zkušenosti s pomocí lidem jako je jedinec sám (LGBT foundation, 2016, [online]).

3.2.2 Homofobie a diskriminace

Beňová (2007, s. 71) definuje homofobii jako komplexní označení pro nenávistné postoje k homosexuálním jedincům. Smetáčková a Braun (2009, s. 9) doplňují, že v nynější době se pojem homofobie využívá vůči všem skupinám lidí, kteří nejsou heterosexuálně orientovaní, tzn. vůči všem, kteří přesahují genderový řád. Někde se můžeme setkat i s pojmem transfobie, tj. iracionální obava vůči transgenderovým osobám, která je založena na předsudcích (EUAFFR, 2009, s. 8, [online]).

Rozlišujeme dvě podoby homofobie, které mají různé příčiny, avšak oba případy mají za společné podceňování či znevažování jiných než heterosexuálních osob (Smetáčková a Braun, 2009, s. 19):

1. Záporné postoje proti lidem, kteří projeví svou odlišnou sexualitu (např. „nemám ho rád, protože je teplej...“)
2. Negativní postoje vůči osobám, které se diferencují svým zevnějškem a jednáním od tradičních představ o „správných“ mužích a ženách (např. „je divná, nezajímá se o kluky... je to lesba“).

Určení autoři považují za důležité se homofobií zabývat, protože může být nebezpečná. Homofobie může vést k pocitům zášti, antipatiím až nepřátelství a také se může stát základem pro zavrhujeící, zesměšňující nebo urážející chování proti všem výše uvedeným lidem, u kterých je „odlišná“ sexualita předpokládána. Výhodiskem homofobie je přesvědčení, že heterosexuality je nadřazená a jediná správná norma je heteronormativní (Smetáčková a Braun, 2009, s. 9-12). Autoři dále zmiňují, že homofobní předsudky jsou daleko silnější mezi muži než mezi ženami. Genderový řád totiž mužům připisuje podstatnější úlohu a proto porušení představ o „správných“ mužích je z pohledu společnosti i jednotlivých osob více ohrožující než u žen (2009, s. 27).

Homofobní jednání také může přispět ke vzniku homofobní šikany a homofobního obtěžování, které mají původ v heteronormativitě genderového řádu, tzn. LGBT lidé jsou v asymetrickém postavení proti heterosexuálním osobám. Homofobní šikana představuje dlouhodobé a opakované ubližování (verbální či fyzické) osobě z důvodu, že tato osoba buď není heterosexuální, nebo protože vypadá či se chová „jinak“. Homofobní obtěžování lze chápat jako širší pojem než homofobní šikana, neboť k šikaně dochází pouze ve skupině osob, které si jsou formálně rovny, kdežto obtěžování se může odehrávat i mezi jedinci v odlišných pozicích v rámci hierarchie (student-učitel, nadřízený-podřízený). V obou případech je přítomno zneužívání (neformální nebo formální) moci (Smetáčková a Braun, 2009, s. 17).

Smetáčková a Braun (2009, s. 23-24) uvádějí některé projevy homofobní šikany a obtěžování:

- Urážlivé a zesměšňující vtipy, obrázky, poznámky o ne-heterosexualitě, které jsou neadresné, tzn., nejsou směřovány na určité jedince a díky tomu produkují nenávistnou atmosféru vůči LGBT osobám
- Slovní komentáře, mimické výrazy, gesta používané proti konkrétním chlapcům a dívkám, které nepatřičně podtrhují jejich ne-heterosexualitu
- Zasílání vysmívajících a urážlivých e-mailů, sms zpráv nebo jiných vzkazů
- Svlékání, intimní dotýkání a předstírání sexuálních pohybů proti určitým LGBT lidem
- Tělesná napadání LGBT osob kvůli jejich ne-heterosexualitě
- Ignorování určitých chlapců a dívek, kteří nejsou heterosexuální
- Výjimkou také nejsou případy (převážně ze zahraničí), kdy homofobní šikana dopadla tragicky; přesněji s celoživotními tělesnými a psychickými následky, suicidálními tendencemi nebo dokonce sebevraždou. V českém prostředí nejsou podobné situace medializovány, neznamená to však, že by neexistovaly.

Beňová (2007, s. 49-51) uvádí, že problém šikany je velice proslulý i v České republice. Zranitelné jsou především osoby s rozdílnou sexuální orientací v období coming outu, pravděpodobnost šikany se zvyšuje, pokud člověk vykazuje nějakou rozdílnost ve srovnání se svými vrstevníky. V současné době naštěstí přibývá projektů, které přispívají k prevenci a řešení šikany. Prevence na školách by měla být záležitostí zejména učitelů, výchovných poradců a metodiků prevence, jednak poskytováním informací v rámci sexuální výchovy a také vnímáním možných problémů jednotlivců. Určité problematické případy a jejich intervence by měli řešit školní psychologové nebo pedagogicko-psychologické poradny. Nežřídka se ovšem stává, že se pracovníci této problematice vyhýbají.

V souvislosti s postoji k LGBT je kromě homofobie třeba zmínit diskriminaci jako další projev negativních postojů majoritní společnosti vůči minoritě. Pojem diskriminace pochází z latinského slova „*discriminare*“, což v překladu znamená rozlišovat, hledat rozdíly, apod. Ne však každé rozlišování znamená diskriminaci, o ní hovoříme tehdy, když je rozlišování určitým způsobem negativní a které zatěžuje určitou skupinu osob (Bobek, Boučková a Kühn, 2007, s. 37-38).

„Diskriminace je přímá a nepřímá. Za diskriminaci se považuje obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci“ (Zákon č. 198/2009 Sb., § 2, odst. 2).

“Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru“ (Zákon č. 198/2009 Sb., § 2, odst. 3).

Za nepřímou diskriminaci se považuje „takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním...“ (Zákon č. 198/2009 Sb., § 3, odst. 1).

Listina základních práv Evropské Unie, která je prvním mezinárodním nástrojem v oblasti lidských práv, jednoznačně zakazuje diskriminaci na základě sexuální orientace. *„Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci“ (2010, článek 21, odst. 1).*

Diskriminace z důvodu sexuální orientace má za důsledek, podobně jako v případě diskriminačního jednání jiných menšin, vyloučení a odsunutí určité menšiny na okraj zájmů a práv (Bobek, Boučková a Kühn, 2007, s. 256). Beňová (2007, s. 50-51) doplňuje, že pokud jsou mladí lidé vyloučení již ze své rodiny, riziko vzniku sociálního vyloučení dlouhodobého rázu je velice pravděpodobné. To je pak mnohdy propojeno s nedokončeným vzděláním a komplikacemi s uplatněním na trhu práce. Tyto komplikace často vedou k životu na ulici, ke kriminálním aktivitám nebo k prostituci. U značné části této populace se objevuje množství jiných rizik, jako jsou drogové závislosti nebo riziko pohlavních nemocí. Autorka ještě podotýká, že jsou nedostatečně zmapována především zdravotní a sociální rizika LGBT osob, které žijí na okraji společnosti.

To, že diskriminace na základě sexuální orientace v ČR je hojně rozšířeným jevem potvrzuje ve své výzkumné studii psycholožka Olga Pechová. Dotazníkovým šetřením u 496 homosexuálních a bisexuálních respondentů zjistila, že se 56% respondentů alespoň jednou za posledních pět let setkalo s diskriminací nebo obtěžováním (Pechová in E-psychologie, 2009, s. 14, [online]).

3.3 Pomoc LGBT osobám

Za možné druhy pomoci, kterých LGBT lidé mohou využít je pomoc prostřednictvím organizací, které se zabývají problematikou LGBT. Pomoc také spatřuji v sociální práci, nicméně tenhle druh pomoci je u nás v dnešní době stále limitovaný absencí aktivismu v oblasti LGBT tematiky.

3.3.1 LGBT organizace

V kapitole Coming out (3.2.1) jsem uvedla, že existují LGBT organizace, které pomáhají LGBT jedincům po celém světě. Česká republika samozřejmě není výjimkou. V různých publikacích (Beňová, 2007, s. 62-67; Procházka, 2002, s. 28-30 a jinde) najdeme přehled organizací, které reprezentují zájmy gayů, leseb i transgender osob. Organizace se věnují pořádání volnočasových aktivit, např. výletů nebo sportovních činností.

Jednou z nejznámějších a nejaktivnějších organizací v Česku je brněnská nestátní nezisková organizace STUD, která má za poslání působit ve prospěch LGBT komunity a snažit se o její úplné právní i faktické zrovnoprávnění s dalšími členy společnosti. Mezi hlavní projekty STUDu patří organizace pravidelných setkání, zážitkových akcí, společenských setkání. STUD se také podílí na osvětových činnostech a rozvíjí komunitní život i prostřednictvím přednášek a besed na středních školách. STUD také každý rok pořádá Queer Ball neboli originální a neformální ples pro všechny LGBT osoby, heterosexuály a jejich známé (Brno STUD, 2016, [online]).

V rámci mé diplomové práce jsem v červnu 2015 oslovila olomouckou organizaci OLLOVE, která pořádá široké spektrum kulturních, společenských i osvětových činností. Organizace seznamuje majoritní společnost s pestrými aspekty queer života prostřednictvím přednáškových činností (tzv. Queer Beer), pořádá taneční kurzy pro páry (i stejnopohlavní), spolupracuje s jinými LGBT organizacemi např. s organizací PROUD (OLLOVE, nedatováno, [online]).

3.3.2 Sociální práce

Co by dále mohlo pomoci LGBT osobám jsem už naznačila v kapitole (3.1), kde jsem zmínila, že v rámci pomoci LGBT seniorům by se mohlo využívat metod sociální práce.

Matoušek (2003, s. 212) uvádí, že sociální práce je společenskovední disciplínou i sférou praktické činnosti a jejím cílem je odhalit, vysvětlit, zmírnit a řešit různé sociální problémy (např. chudoba, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost, apod.). Sociální pracovníci (dále jen SP) napomáhají, jak jednotlivcům,

tak rovněž pracují s rodinami či skupinami, a podle toho volí náležitý typ práce s těmito klienty, který se v případě klienta (ať jednotlivce nebo skupiny) může odlišovat.

V zásadách etického kodexu sociálních pracovníků je také uvedeno, že „*sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti*“ (Společnost sociálních pracovníků, 2006, [online]).

Česká sociální práce však o situaci LGBT komunity téměř nehovoří, ať už z hlediska teorie nebo praxe. Autorky (Janebová, Břízová a Velčovská in Gender/rovné příležitosti/výzkum, 2013, s. 17, [online]) se domnívají, že v komunitě SP (jak SP v praxi či na akademické půdě) chybí LGBT aktivismus. Sociální práce v ČR tak ve vztahu profesionálnímu konceptu sociální práce s LGBT klienty „mlčí“. Nelze však říci, zda toto „mlčení“ SP vyplývá z jejich nezájmu nebo z jejich neochoty diskutovat o tomhle tématu. Tohle mlčení je velice paradoxní, protože některé zakladatelky sociální práce žily s jinými ženami v partnerství, např. Jane Addams, která se zabývala komplikovanými poměry přistěhovalců a založila Hull House pro přistěhovalce v USA nebo také Mary Richmond, která v roce 1917 vydala knihu „Sociální diagnóza“ a zasloužila se o rozvoj metody případové sociální práce.

Autorky Babicová, Franeková, Smitková, Sokolová a Tornóczyová (nedatováno, s. 8-10, [online]) uvádí poznatky a doporučení mezinárodních organizací, které se zabývají LGBT komunitou. Doporučení zohledňují specifické potřeby LGBT lidí:

- SP a jiní odborníci se ze všech sil usilují porozumět důsledkům stigmatizace (předsudky, diskriminace, násilí) a jejich dopadům v odlišných oblastech života leseb, gayů, bisexuálů a transgender lidí
- SP a jiní odborníci vědí, že přitažlivost ke stejnému pohlaví je přirozenou variantou lidské sexuality
- SP a jiní odborníci berou v úvahu náboženský a spirituální vliv v životech LGBT osob
- SP a jiní odborníci si uvědomují existenci LGBT vztahů a respektují je
- SP a jiní odborníci se snaží rozpoznávat generační a věkové odlišnosti mezi LGBT klienty

- SP a jiní odborníci usilují lépe porozumět specifickým problémům a rizikům v životě LGBT mládeže
- SP a jiní odborníci zahrnují LGBT tematiku do vlastního odborného vzdělávání, případně do supervizí
- SP a jiní odborníci se snaží porozumět výzvám, kterým čelí LGBT rodiče
- SP a jiní odborníci se snaží lépe pochopit, jaké postoje společnosti k neheterosexuální orientaci a transgender identitě ovlivňují rodiny LGBT klientů a jejich vztahy s nimi.

Sociální práce prosazuje společenské změny, řešení problémů ve vztazích a podporuje je ke zvyšování jejich spokojenosti. Pro sociální práci je podstatné dodržování lidských práv a směřování k sociální spravedlnosti, která chrání osoby před újmou. Při práci s LGBT komunitou by bylo dobré rozvíjet legislativu, služby, kulturní a jiné činnosti, které budou uspokojovat potřeby LGBT osob. Zároveň to také znamená, že pouze tehdy, kdy budou dodržované práva LGBT komunity, budou tito lidé vnímáni jako rovnocenní členové společnosti (Babicová, Franeková, Smitková, Sokolová a Tornóczyová (nedatováno, s. 12, [online])).

Pomoc prostřednictvím sociální práce je tedy v této oblasti velmi limitována, i když v ní vidím velký potenciál, chybí pro práci v této sféře větší nadšení nebo aktivní členové. Myslím si, že SP či pracovníci v příbuzných oborech (např. mezinárodní humanitární sociální práce apod.) mají pro tuto práci ty nejlepší předpoklady, je ovšem škoda, že na tomto poli působnosti je stále „ticho po pěšině“. Možná by pomohla inspirace ze zahraničí, např. v Los Angeles se nachází LGBT centrum, v kterém se poskytují sociální služby zaměřené na práci s rodinou, právní pomoc, služby pro seniory nebo i na podporu v období coming outu (Los Angeles LGBT center, nedatováno, [online]). Věřím, že by i taková centra v ČR byla využívána LGBT komunitou, kde by SP mohli pomáhat LGBT osobám, popř. jejich rodinám a pracovat s nimi prostřednictvím metod sociální práce, které uplatňují u jiných cílových skupin. Sociální pracovníci, kteří chápou, jaké postoje mají vliv na rodiny či přátele LGBT osob a jejich vztahy mezi nimi, mohou lépe napomoci LGBT osobám a více zohledňovat jejich potřeby.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Metodologie výzkumu

V následujících kapitolách se zabývám cílem výzkumu a výzkumnou otázkou, výzkumným souborem, metodou výzkumu, realizací výzkumu, způsobem zpracování dat, etikou výzkumu a interpretací výsledků výzkumu.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Tématem mé práce je *Postoj společnosti k LGBT*. Cílem mého výzkumu je tedy zjistit, jaký postoj zaujímá společnost k LGBT komunitě a zjistit, co postoj utváří.

Výzkumná otázka, na kterou se snažím ve výzkumné části odpovědět, zní: Jaký postoj zaujímá společnost k LGBT a co postoj utváří?

4.2 Metoda výzkumu

Pro zpracování výzkumu jsem si zvolila kvalitativní metodu sběru dat, neboť to považuji za vyhovující přístup k nalezení odpovědi na cíl, který jsem si dala.

Typická definice kvalitativního výzkumu zní, že "*kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem tu je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím*" (Disman, 2000, s. 285). Jiná definice říká, že "*kvalitativní výzkum je přístupem, který používá kvalitativních metod pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality*" (Miovský, 2006, s. 17). Klíčovými pojmy kvalitativního výzkumu dle autora jsou jedinečnost a neopakovatelnost, kontextuálnost, procesuálnost a dynamika a reflexivita (2006, s. 17-18).

Za jednu z nejzákladnějších definic však považuji definici od Reichela (2009, s. 40), kde se dozvídáme, že kvalitativní přístup tvoří množství odlišných postupů, které se pokouší nalézt porozumění sociálnímu problému, který zkoumáme. Stejně jako v této diplomové práci, kde se snažím porozumět lidem, resp. postojům lidí k problematice LGBT. Dalším nezanedbatelným přínosem kvalitativního výzkumu je to, že dosahuje důkladného popisu a vhledu při zkoumání jednotlivce, skupiny nebo fenoménu (Hendl, 2005, s. 52). Na rozdíl od kvantitativního přístupu také poskytuje hodně informací o velice malém počtu jedinců (Disman, 2000, s. 286).

Naopak mezi nevýhody kvalitativního výzkumu patří nesnadné testování hypotéz a teorií, časová náročnost a snadnější ovlivnění výsledků výzkumníkem a jeho preferencemi (Hendl, 2005, s. 52).

Za hlavní metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor neboli interview. Tato forma metody rozhovoru je dle Miovského (2006, s. 159) nejběžnější, jsou zde určeny oblasti otázek, na které se budeme respondentů ptát s možností měnit jejich pořadí.

Pro efektivní vedení rozhovorů jsem se inspirovala fázemi rozhovoru podle Miovského (2006, s. 163-169).

V přípravné části jsem se zabývala zejména přípravou otázek, na které se budu respondentů ptát. V úvodní části jsem s respondentem navázala kontakt (buď prostřednictvím e-mailu nebo osobně) a informovala ho o záměru diplomové práce a rozhovoru, dále bylo dohodnuto kdy a kde rozhovor proběhne. Na počátku každého rozhovoru jsem respondentovi nastínila časový rámec a zeptala se ho, zda souhlasí s rozhovorem, který bude nahráván na diktafon. Také jsem ho ujistila, že data budou anonymní a budou využita pouze pro účel tohoto výzkumu.

Ve fázi vzestupu a upevnění kontaktu jsem se snažila všimnout verbálních i neverbálních signálů respondentů a zvyknout si na jeho komunikační úroveň. Soustředila jsem se spíše na otázky obecnějšího charakteru, např.:

- Zajímá Vás problematika leseb/gayů/bisexuálů/transsexuálů?¹²
- Máte nějakou zkušenost s lesbou/gayem/bisexuálem/transsexuálem?
- Jaká to byla zkušenost?

Všechny pojmy jsem ihned vysvětlovala, neboť lidé si mnohdy pletou např. transsexuály s transvestity apod.

V samotném jádře rozhovoru jsem volila otázky, které jsou přímo spojeny s cílem práce a výzkumnou otázkou, tzn. těch nejklíčovějších témat. Otázky byly sestaveny následovně:

- Jaký je Váš postoj k lesbám/gayům/bisexuálům/transsexuálům?¹³

¹² V rámci transgender komunity se v mém výzkumu zaměřuji výhradně na postoje k transsexuálům, neboť se za transgendery považují např. i cross-dresseři a jiní (uvedeno v kapitole 2.3).

¹³ Cílem mé práce je zjistit jaký společenost zaujímá a postoj k LGBT a zjistit co tento postoj vytváří. Na každou oblast (L, G, B, T) se dotazuji zvlášť, neboť lidé mohou mít jiný postoj k lesbám a jiný zase ke gayům, bisexuálům a transsexuálům. V interpretaci výsledků výzkumu budou tedy zvlášť zahrnuty postoje pro lesby, gaye, bisexuály a transsexuály.

- Proč zaujímáte tento postoj k lesbám/gayům/bisexuálům/transsexuálům?

Pokoušela jsem se však přizpůsobit respondentům i rozhovorům samotným, takže jsem otázky uvedené výše obohacovala o otázky nové nebo jsem je i poupravovala. Doptávala jsem se na údaje, které mě zajímaly a ověřovala jsem si, zda jsem informacím, které mi respondenti sdělili, rozuměla. Během rozhovoru jsem si dělala poznámky ve stručných bodech.

V závěrečné fázi rozhovoru jsem se vždy respondentů zeptala, zda chtějí k tématu dodat ještě něco, co nezaznělo. Také jsem se snažila uzavřít rozhovor důstojnou formou, aby respondenti neměli pocit, že byli "využiti" jen jako zdroj informací. Respondentům jsem poděkovala za jejich čas, který mi věnovali a za jejich odpovědi.

4.3 Výzkumný soubor

Výběr respondentů probíhal jako účelový. Jelikož cílem výzkumu je zjistit jaký postoj zaujímá společnost k LGBT, nebyla pokládána na výzkumný soubor specifická kritéria. Šlo mi naopak o co největší různorodost vzorku.

Výzkumný soubor se skládá z deseti respondentů ve věku 24 – 74 let, polovinu výzkumného souboru tvoří ženy, druhou polovinu muži. Převážně jsem respondenty oslovovala ve svém okolí, zejména prostřednictvím osobního kontaktu, někteří respondenti byli osloveni prostřednictvím e-mailu. Dle míry známosti jsem respondentům při rozhovorech tykala nebo vykala. Vzhledem k tomu, že jsem téměř všechny respondenty znala a oni zase znali mě, mohli jsme mezi sebou mluvit otevřeněji, což považuji za pozitivum. Všichni respondenti byli seznámeni se záměrem výzkumu a byli ujištěni o anonymitě dat. Abych zachovala anonymitu respondentů, místo jmen jsem jim přidělila označení R1 – R10.

Pro přehlednější znázornění respondentů jsem vytvořila tabulku, která je uvedena na následující straně.

Tabulka 1: Respondenti výzkumu

	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Zaměstnání/Studium	Kontakt s LGBT
R1	Muž	35	VŠ	Kněz	Aktivní spolupráce s lesbami a gayi
R2	Žena	25	VŠ	Sociální pracovnice	Ne
R3	Žena	24	VŠ	Studentka, produkční ve spolku, který se věnuje LGBT	V partnerském vztahu s ženou
R4	Žena	49	SŠ s maturitou	Vedoucí školní jídelny	Matka dívky, která je v partnerském vztahu s ženou
R5	Muž	49	SŠ s výučním listem	Strojní zámečnick	Přátelství s gayem
R6	Muž	74	SŠ s výučním listem	Dříve zedník, nyní v důchodu	Ne
R7	Muž	24	VŠ	Osobní bankéř	V práci spolupracuje s kolegou, který je gay
R8	Žena	27	SŠ s maturitou	OSVČ, kadeřnice a kosmetička	Přátelství s lesbami, gayi a bisexuály
R9	Muž	52	SŠ s maturitou	Policista	Syn bývalé přítelkyně respondenta je gay
R10	Žena	73	ZŠ	Dříve uklízečka, nyní v důchodu	Ne

4.4 Zpracování získaných dat

Z rozhovorů, které jsem provedla s respondenty jsem pořídila audiozáznam. Dle Miovského (2006, s. 197) je audiozáznam významným pomocníkem, protože výzkumník nemusí dělat poznámky či zápis, aby obsah rozhovoru zaznamenal, dělá si poznámky pouze pro svou potřebu. Další výhodou audiozáznamu je zachycení kvality mluveného slova, lze zachytit sílu hlasu, pomlky a jiné doprovodné zvuky. Záznam je také nestranný a autentický.

K přípravě analýzy dat byla zvolena doslovná transkripce nebo-li převod mluveného projevu do písemné podoby. Jde o proceduru, která je velmi náročná na čas, pro důkladné vyhodnocení je však transkripce podmínkou (Hendl, 2005, s. 208). V jednom případě jsem některé pasáže textu převedla do spisovného jazyka a věty tak zbavila silného dialektu. Po přepisu jsem si každý rozhovor poslechla pro kontrolu ještě jednou, abych si mohla případně opravit prvním poslechem zkreslená data.

Pro analýzu dat jsem využila kvalitativní analýzu dat pomocí kvalitativního kódování. Miovský (2006, s. 219-220) kódování vysvětluje jako přiřazování klíčových slov nebo znaků k úryvkům textu tak, aby bylo možno s nimi rychleji a snadněji pracovat a také, aby pomocí kódů bylo umožněno lehce pracovat s většími obsahovými celky.

4.5 Etika výzkumu

Mnoho autorů např. Hendl (2005), Miovský (2006), Reichel (2009) mluví o etických pravidlech výzkumu, které hrají ve společenskovedním výzkumu významnou roli.

Mezi základní pravidla výzkumu patří (Reichel, 2009, s. 175):

- Badatel neztrácí objektivní a senzitivní náhled – upravování informací je bráno jako jeho selhání
- Výzkumník nezneužívá svou roli k jiným záměrům (např. budování vlivu, využívání osob) – takových projevů je nutno se vyvarovat
- Osobní údaje je výzkumník povinen zajistit proti zneužití
- Jedinec nesmí být zkoumán, pokud o tom neví nebo nedal souhlas. Také nesmí být k účasti na výzkumu nucen
- Zkoumanou osobu je možné do výzkumu zařadit jen na základě poučeného (informovaného) souhlasu
- Badatel respektuje anonymitu zkoumané osoby
- Pokud zkoumané osoby projeví zájem o výsledky výzkumu, mají právo být o nich informovány.

Těmito pravidly jsem se po celou dobu výzkumu řídila a dodržovala je.

4.6 Interpretace výsledků výzkumu

Na následujících stránkách budou interpretována data, která jsem získala z rozhovorů s respondenty. Pro interpretaci těchto dat jsem použila metodu vytváření trsů. Tato metoda mi sloužila k tomu, abych seskupila určité výroky respondentů. Miovský (2006, s. 221) udává, že trsy se vytváří na základě vzájemného překrývání identifikačních jednotek. Na základě tohoto procesu se pak vytvářejí kategorie obecnějšího charakteru, jejichž zařazení do určitého trsu je asociováno s jistými znaky, které se opakují. Příkladem může být tematický překryv, kdy ve výrocih osob hledáme takové úryvky, které se týkají jednoho ohraničeného tématu.

4.6.1 Postoj k lesbám a jeho utváření

V této podkapitole se budu věnovat postojům společnosti k lesbám a utvářením těchto postojů. V této oblasti jsem definovala tyto kategorie a to s ohledem na výsledky mého výzkumu:

- **Holky jako ostatní**
- **Beru to, ale...**
- **To není ono!**

Holky jako ostatní

Jeden z pozitivních postojů, který se objevuje i u jiných respondentů uvádí respondentka R2: „...Nemám s něma problém, myslím, že to jsou klasicky holky úplně stejné jako my všechny a mají právo žít si svůj život podle toho, jak ony chtějí, když si to tak zvolí, tak člověk to musí respektovat. Nepřijde mi to divné, myslím si, že společnost má být rozmanitá a tady to je jedna z těch věcí, která rozmanitostí je a je to přirozenost... beru to jako přirozenost.“ Respondentka vysvětluje svůj postoj tímto: „...Já jim taky netlačím své názory, nechci ať žijí podle mě... ony taky nechťejí ať žijou podle nich a ony si taky žijí podle sebe, je to o svobodě volby, o respektu, o tom jít si za svým snem.“ (R2)

To, že být lesbou je přirozené uvádí i respondent R5: „...No je to přirozené, lidi se s tímto narodí a nikdo to neovlivní.“ Na otázku proč tento postoj zastává dále odpovídá: „...Já nepatřím k těm, kteří by je potírali. Tím, že už jsem jiná generace než ti starší, kteří jsou vesměs proti tomu, u nás mladších to je už tak v pohodě. Dejme tomu třeba za komunistů tohle lidé vůbec neuznávali, byli proti tomu, potírali to... jak komunisté, tak církve to potírala. Mě to minulo a to jsem rád, že k nim nepatřím.“ (R5)

O přirozenosti mluví také respondent R9: „...Nic proti lesbám nemám... Je to přirozený jev, kdy se s tím člověk narodí... Jak se třeba vedou dvě holky za ruce, dají si pusy, mně to připadá jakoby hezké.“ Tento respondent zdůvodňuje svůj postoj následovně: „...Myslím, že když je to prokázáno medicínsky, tak se s tím člověk musí naučit žít. Ve starém Řecku a Římě se to bralo jako přirozenost, navíc ty holky samy se sebou svádí boj a asi nemají lehký život.“ (R9)

Respondentka R3 se k postoji k lesbám staví podobně, navíc dodává svůj pohled na homosexualitu obecně: „...Jelikož mám spoustu kamarádek leseb, tak je vidím jako úplně obyčejné a normální lidi jako každého jiného... celkově homosexualitu beru jako konstrukt, vykonstruovanou kategorií... protože kdyby nebyla homosexualita, nebyla by heterosexuality a obráceně. Aby mohla existovat heterosexuality, tak musíš mít i něco proti

tomu... ty pojmy mi přijdou fádní, zavádějící... a myslím, kdyby se lidi nezabývali, kdo s kým spí, tak by to bylo asi všechno mnohem jednodušší. Prostě lesby to nemají napsané na čele, že jsou lesby... nepotkáš člověka a neptáš se ho... "Ahá, tak Vy jste ten a ten a spíte teda s kým?" Respondentka pak říká, že takovýto postoj vždy nezastávala: „...Vždycky jsem to tak ale neměla, třeba na střední mi to bylo jedno a spíš jsem tím opovrhovala, když jsem věděla o někom, že je třeba lesba, ale až na výšce mě to začalo zajímat. I tím, že jsem měla v okolí lidí, kteří takoví jsou." (R3)

Respondentka R8, která vychází ze svých letitých přátelství s lesbami to vidí takto: „...S lesbama jsem v životě neměla nějaký problém, ani nějaký konflikt. Někdy mi vadí, že se až příliš moc některé stylizují do mužské role, že si myslím, že prostě toho smíchají strašně hodně dohromady, jak tu ženskost, tak i mužskost a je to takové vygradované někdy až moc. Samozřejmě, když se cítí z části jako muž, tak ok, ale já si myslím, že to ony v sobě samy chtějí ještě více gradovat. Ale jako proti nim jsem v životě nic neměla, v životě mít nebudu, beru je prostě jako kohokoliv jiného." Lesby, o kterých respondentka mluví, se nazývají Butch lesby. Je o nich zmíněno v teoretické části, v kapitole 2.1. Respondentka dále zmiňuje, že její postoj je ovlivněn výchovou: „...Podle mě to je hodně výchovou. Naši ani nikdo z okolí mi neříkal, že když je někdo lesba, tak je to špatný člověk, je teda ale pravda, že jako dítě jsem se s tím nesečkala, tolik se o tom kdysi nemluvalo. Ale nikdo mi neříkal nic špatného a já to neberu jako nepřírozenost." (R8)

Shrnutí

Všech pět respondentů z kategorie "Holky jako ostatní" zastává veskrze pozitivní postoj k lesbám. Respondenti obecně tvrdí, že proti lesbám nic nemají a berou je jako kohokoliv jiného. Každému respondentovi však utváří postoj něco jiného. Ukázalo se, že důležitým aspektem pro respondenty je, že každý člověk má právo na svou svobodnou volbu, věk a jiná doba ve společnosti, medicínské potvrzení o existenci lesbismu, přátelství s ostatními lesbami a výchova v rodině.

Ačkoliv se tato skupina respondentů staví k lesbám kladně, můžeme si všimnout, že aspekty, které jejich postoje ovlivňují, jsou částečně založeny na stereotypních předpokladech. Patrné je to např. u respondentky R2, která tvrdí, že je to otázkou volby. To však může být značně zavádějící. Otázkou volby je pouze to, zda se daný jedinec otevřeně „přizná“ ke své sexuální orientaci, on sám o ní ale nerozhoduje, stejně jako si např. člověk nevybere to, zda bude pravák nebo levák. Podobně bychom se mohli pozastavit i u dalších aspektů.

Na druhou stranu, je třeba souhlasit s tím, že např. současný společenský posun (lepší přístup k informacím) napomáhá pozitivním postojům jak vůči lesbám, tak k LGBT celkově.

Beru to, ale...

Tato kategorie odráží postoje respondentů, kteří dokážou lesby více či méně přijmout, nicméně je pořád přítomné velké "ALE". To potvrzuje následující výrok respondentky R4: *„...Já jsem generace, která lesby v uvozovkách zažívá až nyní, kdy se o tom tak trošku více mluví. Dříve se to hodně uráželo... když nějaká holka byla lesba. Nyní se na to dívám trochu jinak, jelikož moje dcera je lesbička... víceméně to u své dcery beru, ale díky tomu, že mám jediné dítě, tak z toho nejsem taková happy. Dcera mi sice říká: "Podívej maminko, já jsem šťastná, spokojená, nic mi nechybí...", ale pro mě je to pořád takové nepřírozené. Ale asi si to zvolila, asi se s tím budu muset smířit." Z tohoto výroku jde poznat, že respondentka se snaží svou dceru pochopit, ale vnitřně není dostatečně smířená s její sexuální orientací. Respondentka dále odpovídá na otázku proč má k lesbám takový postoj: *„...Ten můj postoj je ovlivněn tím, že jsem ze starší generace, dříve to bylo hodně odsuzované, lidi se tomu směli... nikdo o tom nemluvil, nedej bože, aby se s tím někdo někomu svěřil, s kým žije." (R4)**

Velmi zajímavý pohled nabízí respondent R1, který říká: *„...Lesby a homosexuálové obecně jsou lidé, kteří si nevolí, že takoví jsou. Já to vnímám tak, že je nemohu odsuzovat, když to není jejich svobodné rozhodnutí. Teď je ale velikou otázkou jejich sexuální praxe. Heterosexualitu si taky člověk nevybere, ale jestli bude sexuálně žít s někým, to už si vybírá... Vnímám, že tedy homosexualita ano, ale homosexuální poměr ne... to je ideál, když člověk dokáže žít v sexuální zdrženlivosti. Tyto osoby však mají obrovskou lidskou důstojnost a je potřeba nějakým způsobem vnímat, že to jsou lidé jako každý jiný. Ale to stejné platí i u bisexuálů, transsexuálů, dokonce i u pedofilů. Tak jako je to úchylka, ale je to člověk, který bude potřebovat pomoc a ne je odsuzovat. Na druhou stranu... v rámci tolerance... nemůžou všichni dělat všechno ne... a teď je otázka, kde je hranice v toleranci." Respondent poukazuje na to, že pokud lesba nebo obecně homosexuálově sexuálně abstinují, je to v pořádku a nemohu tak tyto lidi odsuzovat. V další části textu se pak dozvídáme, že autor bere (nejen) homosexualitu jako úchylku, ale i přesto je jim nutno pomoci. Respondent dále pokračuje o svém postoji k lesbám: *„...Ta ženská homosexualita je taková více tajuplnější než ta mužská. Protože ženy jsou obrovsky citlivé a toužící po vztahu... je více vztahová než ta mužská. Je otázkou, jestli ta ženská**

homosexualita neodpovídá na tu citovou deprivaci taky někdy. Jednou mi jedna lesba říkala, že její vztah s mámou je hrozný, vždycky byl hrozný a teď si říkám, zda člověk hledá své doplnění, které nedostal.. možná jinak.. může to být určitá motivace pro toho člověka." Respondent následně vysvětluje postoj k lesbám nejen ze svého osobního pohledu, ale i z pohledu faráře: „...*Jedna věc je, že je tady Bible, která je zapsána v určitém dějinném kontextu a pak je tady něco, co je v katolické církvi nazváno tradice. Krásně to nazval jeden spisovatel, který říká, že to je demokracie, kdy se ptám na názor svých předků. A teď se právě nacházíme v době, kdy se třeba v manželství hrozně experimentuje... ale to se netýká jen leseb, to se týká i heterosexuálů, kdy jednak narůstá počet rozvodů a teď jsou i nové formy manželství... jako např. single-mingle... a to jsou pak jakoby experimenty na dětech, protože my dobře nevíme, co to pak přinese další generaci... to není zmapováno."* (R1)

Respondent R7 na lesby nahlíží z pohledu "jiného pohlaví": „...*Já ani nemám nějaký špatný názor na lesby, je to jiné pohlaví, to, že se tam budou holky líbat... dobré... je to pro mě přirozenější než líbání u gayů... navíc holky do sebe nedávají žádné přirození... ale myslím si, že holka by se měla orientovat na kluka, když je holka..."* Respondent tedy nemá negativní postoj k lesbám, nicméně dle něj by se měl zachovat heteronormativní řád (o heteronormativním řádu bylo pojednáno v teoretické části práce). Na otázku proč takový postoj k lesbám zastává, mi respondent odpověděl: „...*Holky do sebe nedávají žádné přirození, mám to hodně i z pohledu sexuální stránky."* (R7)

Shrnutí

U tří respondentů z této kategorie "Beru to, ale..." se ukázalo, že lesby dokážou přijmout, nicméně u každého respondenta vyvstává jiné ale, resp. aspekt, který pak dále utváří jejich postoj k lesbám. Jde zejména o hledisko věku, experimentování ve vztazích a na dětech a nejistota, co to může přinést dalším generacím a v neposlední řadě jde o hledisko heteronormativity (tedy muž a žena patří dohromady).

To není ono!

Respondenti R6 a R10 zastávají jasně negativní postoj, oba dva zmiňují koncept rodiny: „...*No to se mi vůbec nelíbí. Poněvadž muž a žena patří dohromady, jo. Mají se rádi, vezmou se, založí rodinu, vychovávají děti, pracují... jak se ony můžou mít rády? Děti spolu nemůžou mít... Takový život bych si nezavedla, že bych byla s ženskou, to už není ono. Já si to představuju úplně jinak ten život."* O svém postoji dále hovoří: „...*Kdysi nám*

rodiče něco takového ani nevykládali, kdysi to ani nebylo. To my ani od rodičů neznáme, ani mě to v žádném případě nenapadlo. Čtyři sestry jsem měla a každá jsme si vzala chlapa, rodinu jsme měly, u nás to bylo úplně něco jiného." (R10)

Rodina, zejména tradiční, je důležitým znakem, který oba dva respondenty spojuje. Obdobného výroku se můžeme dočíst i u respondenta R6, který říká: *„...Já bych osobně nechtěl vidět ženskou s ženskou, jak spolu žijí. To nepovažuju ani za rodinu, jak je pak možné, aby byla rodina nebo něco takového a měly se dobře a fungovalo to jako rodina. Já myslím, že celá republika je prakticky jedna rodina a že se tam ženská s ženskou miluje, to at' si dělají, ale ne aby to věděl každý, že chodí spolu a tak. To není fungující rodina. Nevidím v tom nic, že by to bylo dobré."* Respondent ještě dodává: *„...Člověk už má skoro 75 roků, tak vidí, jak všechno ke všemu spěje... Proč si to všechno myslím.. no protože taková ženská, to není obyčejná ženská, ta má v sobě nějakou vadu a to není normální."* (R6)

Shrnutí

U dvou respondentů z kategorie "To není ono!" se objevuje zcela značně nepodporující postoj nejen k lesbám, ale i ke konceptu lesbických rodin. Dalším spojujícím znakem respondentů je to, že oba dva respondenti mají přes 70 let a nikdy neměli žádný kontakt s lesbami. U těchto dvou respondentů jsme se také dozvěděli, že jejich postoj je ovlivněn tím, že neměli ve svém životě dostatek informací ohledně této problematiky (viz výrok respondentky R10: *"Kdysi tohle nebylo..."*) a také tím, že jsou přesvědčeni o tom, že být lesbou je nenormální.

4.6.2 Postoj ke gayům a jeho utváření

V této podkapitole se budu věnovat postojům společnosti ke gayům a utvářením těchto postojů. U některých respondentů se mi stávalo, že mají podobný ne-li stejný postoj ke gayům jako k lesbám. V tomto okruhu jsem definovala tyto tři kategorie, kdy jsem vzala v úvahu závěry mého výzkumného šetření:

- **No problem**
- **Na vážkách**
- **Gayové? Nic pro mě**

No problem

Respondenti v této kategorii nemají podle jejich výpovědí s gayi žádný problém a vnímají je stejně jako ostatní lidi. Respondentka R8 o svém postoji ke gayům na základě dlouholetých přátelství s gayi vypovídá takto: „...*Myslím si, že to jsou lidé jako kdokoli jiný a v životě jsem s nikým neměla problém. Akorát mi vadí, jak všichni nahlížíjí, když se řekne, že je kluk gay, tak si všichni myslí, že je úžasný, skvělý, jací to jsou kamarádi, jak jsou hodní, ale ve skutečnosti se to nedá říct takhle obecně, to mám jako u heterosexuálních lidí. Ale každý si myslí, jak jsou hodní, ale to není vždycky jenom pravda.*” Respondentka svůj postoj objasňuje tímto: „...*Zaprvé, odmalička mi nikdy nikdo nic špatného o gayích neříkal, rodiče mi třeba neříkali "Kdybys byl gay, tak ti uřežu koule nebo něco" (smích) a zadruhé od 16 let gaye znám, když jsem se s nima začala bavit, cítila jsem se hrozně bezpečně, že po mně sexuálně nebude nikdo nic chtít a tím pádem jsem si k nim vypěstovala ještě bližší vztah. Myslím si, že je mám ráda i víc než ostatní lidi.*” (R8)

Respondentka R3 uvádí velice podobný postoj ke gayům jako k lesbám: „...*Jelikož mám také spoustu přátel gayů, tak je taky vidím jako úplně normální lidi, nemám proti nim nic.*” Na otázku proč zastává tento postoj, odpovídá: „...*No tím, že mám právě takové kámoše i tím, že se s nimi setkávám v rámci našeho spolku.*” Respondentka se dále velice osobitě a důrazně vyjadřuje k majoritní společnosti: „...*Říká se, že Češi jsou hodně tolerantní lidi nebo lidi, které ten problém v podstatě nezajímá, ale když se to k nim dostane, tak to odsoudí. Lidi by se měli vykašlat na řešení věci, které řešit nemusí. Může být válka, můžou být horší věci a tady jde v podstatě o to, že někomu vadí to, že má třeba kluk rád kluka, o nic jiného nejde.. že jim vadí to, co s kým děláš po večerech nebo že se s někým držíš za ruku nebo tak. Lidi by si možná měli přečíst pár sociologických knížek, třeba Fafejta je dobrý, je to takový základ, když se chceš něco dozvědět o minoritách. Samozřejmě to možná ten postoj nezmění, ale je to lepší než vynášet soudy o tom, jestli někdo může někoho adoptovat nebo jestli spolu může nebo nemůže žít, asi by o tom měli něco vědět.*” (R3) Zvyšování informovanosti nejen o gayích, ale o celé LGBT komunitě je jedním z řady doporučení i mezinárodních organizací, které se touto komunitou zabývají.

Mezi další chápající a neodsuzující postoje ke gayům patří postoje respondentů R2 a R5, kdy oba sdělují, že nemají s gayi problém: „...*Jsou to lidi jako my a já s nimi nemám vůbec žádný problém, respektuju je a ani mě to nějakým způsobem neobtěžuje, oni jsou svi a žijí si svůj život.*” Na otázku proč takový postoj zaujímá, říká: „...*Každý má svůj život a já jim nebudu říkat, ať ho žijí podle mě... koneckonců mi to taky nikdo neříká. Gayové mají právo jít si za tím, co chtějí, milovat koho chtějí, nemůžu nikomu v lásce bránit.*” (R2)

I respondent R5 uvádí podobné stanovisko: „...*Osobně s gayi nemám problém, oni se s tím tak narodili, jak je můžu soudit.*“ Dále dodává: „...*Mám velmi dobrého kamaráda gaye, rozumím si s ním líp než s heterosexuálem... jeho maminka ho chtěla změnit, ale nezměnila. Líbí se mu kluci, tak se mu líbí kluci... ale zase je nešťastný. Celkově si myslím, že ti lidé nejsou moc spokojeni. Mají víc problémů, pohlíží se na ně jinak i v práci.*“ (R5)

Posledním respondentem v této kategorii je R9, který mluví takto: „...*Proti gayům nic nemám, je to v genech a je to prostě realita. Osobně jsem se setkal s gayem. Od bývalé přítelkyně syn byl gay, byl takový jemný, citlivý, takový voňavkář, v koupelně strávil hodiny. Ta moje přítelkyně se trápila, nejprve to sice zkoušel s holkou, ale pak zjistil, že to není to pravé ořechové a našel si přítele. Myslím si, že lidem se v dnešním režimu nekladou klacky pod nohy, ale stále je hodně lidí odsuzuje.*“ Respondent svůj postoj dále vysvětluje a srovnává postoj společnosti kdysi a dnes: „...*No tak, když je to medicínsky podložené, lidi se s tím prostě musí naučit žít... říká se, že to jsou 4%, i když se mi zdá, že je to více, navíc je to i u zvířat... Dnes už jsou gayové i na vysokých postech, společnost se k tomu staví líp, ne jak kdysi, kdy se říkalo, že je to zvrhlost západu. No a dnes lidi své postoje a názory nechtějí měnit, nejsou tomu vstřícní a pořád je odsuzují, je to stará škola, ale myslím, že to časem přejde. Myslím, že se udělal velký posun, ale není to úplně, že za 20 let by celý národ všechno toleroval.*“ (R9)

Shrnutí

Pět respondentů z kategorie "No problem" nemá s gayi žádný problém, gaye neodsuzují a většina, resp. tři z pěti respondentů jsou s gayi často v kontaktu – zejména přátelském, což dle mého názoru hraje významnou roli právě v utváření tohoto postoje (takový kontakt je i nesmírně důležitý z hlediska redukování předsudků, viz strana 12-13). Dalšími aspektem je právo každého člověka milovat druhého a podložení medicíny o homosexualitě. Zde se v podstatě opakují podobné aspekty jako u kategorie „Holky jako ostatní...“.

Na vážkách

Stejně jako u postojů k lesbám i u postojů ke gayům se setkáváme s kategorií, kde respondenti do určité míry gaye chápou, ale stále mají určité pochybnosti či nejsou zcela přesvědčeni, že i to může být "dobře".

Respondentka R4 uvedla následující: „...*Jestli je člověk gay nebo lesba, to moc nerozlišuju, pro mě je to prostě tak i tak nepřírozené. Já jsem zkrátka z té starší generace,*

...která na to pohlíží jinak než generace dnes. I kdybych měla syna gaye, taky to vezmu a budu se ho snažit brát, takový jaký je. Co by mi zbývalo." (R4)

Na vážkách je i Respondent R1, který zastává postoj z osobního pohledu i z pohledu katolické církve: *„...Já to vnímám tak, že gay nemůže za to, že je gay. I gayové mají obrovskou lidskou důstojnost. Ať už to je vrozené nebo je to nějak získané nebo častokrát je to kombinace obojího, tak vlastně si člověk neurčuje sám. Vnímám i to, že i někteří gayové, co za mnou přichází mají v sobě rozpor. Jsou ti, kteří přijdou, jsou spolu, žijí jako pár, střídají partnery hodně často a pak jsou tady ti, co jsou věřící, co chtějí žít v určité sexuální zdrženlivosti, protože vnímají, že to je něco jako proti přirozenému řádu svým způsobem...“* Respondent svůj výrok dále vysvětluje a zmiňuje i politický úhel pohledu: *„...Je to je komplikovaná záležitost, nemůžu říct, že homosexuálů je třeba 10%, nedá se s tím nic dělat, je to vrozené, apod. Slyšel jsem z hnutí LGBT, že homosexuálů je daleko víc, ale každý si to upravuje jak potřebuje, to mě na tom trošku mrzí. Viděl jsem, že i na internetu bylo, že 35% všech lidí jsou homosexuálové, což mi připadá jako no, když potřebujeme, aby jich bylo víc... hrozně moc se do toho míchá i politika. Mrzí mě, že to není otázkou vědeckého výzkumu, ale stalo se to otázkou politickou. Setkal jsem se taky s tím, že každý kdo vznáší nějaké pochybnosti a námitky proti většinovému názoru, tak je hned automaticky označen za homofoba a hotovo. Pro hnutí LGBT je homofobie takové zaklínadlo. Já myslím, že by i mě nazvali jako homofoba. Což může být i trošku manipulativní.“ (R1)*

Shrnutí

U dvou respondentů z kategorie "Na vážkách" se ukázalo, že tito respondenti gaye do určité míry mohou pochopit, ale vyloženě naklonění jim nejsou především z důvodů nepřirozenosti vztahů gayů a zároveň z pohledu vnímání respondenta jako starší generace a také z důvodu zpolitizování této problematiky a nátlaku ze strany hnutí LGBT.

Gayové? Nic pro mě

Do této kategorie jsem zařadila tři respondenty, jejichž postoje ke gayům jsou vyloženě negativní.

Respondent R6 svůj srovnává gaye s lidmi, kteří jsou závislí na alkoholu: *„...No já nejsem vůbec zastáncem toho, aby spolu žil chlap s chlapem. Já myslím, že gay je něco podobného jako alkoholik. Někdo má rád alkohol a umí se s tím vyrovnat, vypije jednu dvě půlky a je to dobré, ale pak ten co bez toho neumí být.. to je jak s tím gayem, on taky*

bez chlapů nemůže být a to je špatně." Podobně to vysvětluje i autor Aardweg v knize *Terapie sexuality*. Respondent dále dodává pochybení ze strany parlamentu: *„...Udělal chybu i v tom, že dovolili všelijaké ty sňatky... teda to registrované partnerství, to je automaticky špatně, takové partnerství mi nepřipadá nijak vhod. Není jak vztah ženská s chlapem."* (R6)

Respondentka R10 zastává podobný postoj jako Respondent R6: *„...No, tak tomu teda taky neholduju. Ať si vezme chlap ženskou, jak může být chlap šťastný, když si vezme chlapa?"* Respondentka dále konstatuje: *„...My žijeme s manželem 52 roků a snášíme dobré i zlé... Nám o tom nikdy rodiče neříkali, možná kdyby to bylo u našich rodičů, tak by jsme to měli v genech, ale takhle.. jak jsme o tom mohli vědět. My jsme měli jiné starosti kdysi, byla jiná doba než teď."* (R10)

Respondent R7 vyjadřuje svůj postoj ke gayům následovně: *„...Když je kluk gay, tak mi vadí takový ten zženštilý... to, když se chová jak holka, to úplně nesnáším. Jde o to, že když kluci mají pohlavní styk spolu, tak do sebe dávají něco svého... strkají si to tam, kde by neměli."* Respondentovi vadí především sexuální stránka: *„...Prostě vím, že oni něco dělají doma, no já se toho úplně štítím a nedokážu si to představit, svírá se mi z toho žaludek a není mi to příjemné... a když se třeba kluk s klukem líbá, to je úplně extrém už. Normální gay mi ani tak nevadí, to bych možná s ním třeba i přežil v nějaké společnosti, ale kdybych viděl prostě gaye, který máchá a gestikuluje rukama jak holka, to by mi vadilo."* Respondent tento postoj vysvětluje tím, že více členů v jeho rodině nemá rádo gaye: *„...Odmala to mám tak, že mám bráchu, který nesnáší gaye, mám tatku, který nesnáší gaye, prostě si říkám, kdyby na mě nějaký gay šáhl, tak nevím, co bych mu udělal, jestli bych se nějak ohnal... A pokud by za mnou přišel nějaký zženštilý buzik, tak řeknu ať jde pryč nebo já půjdu pryč. Nechtěl bych s ním být vůbec v kontaktu."* Respondent také sděluje pro něj nepříjemný zážitek, který mu uvízl v paměti: *„...Nikdy nezapomenu, jak jsem byl s kámošema na jedné párty, hrozně jsme se opili, pak jsem otevřel dveře a v pokoji si to dva kluci prostě rozdávali na posteli. Dnes už se s něma nebavím, už bych je ani nepozdravil."* (R7)

Shrnutí

Tři respondenti z kategorie "Gayové? Nic pro mě" zastávají jednoznačně negativní postoj ke gayům. Dva respondenti mají přes 70 let a nikdy ve svém životě nebyli v kontaktu s gayem, třetímu respondentovi je 24 let, ten gaye osobně zná. Respondenti uvedli své stanovisko, které odůvodňují tím, že gaye berou jako osoby závislé na alkoholu,

kteřé se své "závislosti" nedokážou vzdát, dále jako u leseb, i zde hraje roli absence informací ohledně tohoto tématu a v neposlední řadě hraje svou významnou roli i výchova v rodině a nepříjemný zážitek respondenta.

4.6.3 Postoj k bisexuálům a jeho utváření

Tato podkapitola se bude zaobírat postoji společnosti k bisexuálům a jejich utvářením. Bylo zde náročnější tvořit určité kategorie než v předchozích podkapitolách, neboť většina respondentů nemá osobní zkušenost s těmito lidmi. V této oblasti jsem definovala tyto kategorie, kdy jsem zohlednila výsledky mého výzkumu:

- **Jak to s bisexuály vlastně je?**
- **Homosexuál nebo bisexuál? Nerozlišuju...**

Jak to s bisexuály vlastně je?

Respondentka R8 jako jediná existenci bisexuality a bisexuálů zpochybňuje: „...*Já nevím, zda bisexuál vůbec existuje, s tím názvem nejsem pořád ztotožněna. Jako že má rád někdo holky i kluky, jo to může být, ale že je někdo na holky i na kluky... musí převažovat nějaké to pohlaví. Myslím, že jen jedno pohlaví, s kým si dokážeš představit žít. A s tím druhým pohlavím, spíš z té sexuální stránky, že tě spíš přitahuje nějaký ten fyzický akt toho sexu, ale nemyslím si, že přímo to pohlaví. Podle mě můžeš žít jen s jedním pohlavím.*“ Respondentka si ale myslí, že bisexualita existuje v rámci sexuality: „...*Myslím si, že bisexualita existuje pouze v rámci sexuality. Nemám na to vyhraněný názor, ale z hlediska např. bisexuality mužů, to mi přijde nemožné... u těch holek, když je holka na kluky, tak jí to přijde pak u těch holek takové něžnější, ale nedokážu si fakt představit, že muž žije s ženou a přitahují ho muži. Neříkám, že to není, ale nedokážu to pochopit. Neřekla bych, že to neexistuje, jen já s tím nemám zkušenost a nerozumím tomu, protože mi nikdo nevysvětlil a neznám nikoho z muž, kdo by to tak měl.*“ (R8)

Respondentka R2 zmiňuje, že nad bisexuály a bisexualitou nikdy moc neuvažovala: „...*Myslím, že to je jejich život, jejich věc a jejich volba. Nikdy jsem nad tím neuvažovala... v tomhle moc nevím, vzhledem k tomu, že jsem vyhraněná na kluky, tak nevím jak to přesně říct... Sama to neumím jakoby pochopit, ale je to jejich věc, oni sami nevědí, zkusí a hledají se, kde oni vlastně jsou. Ale nemusí to být jen otázkou zkoušky, může to být taky otázkou toho, že nejsou vyhranění..*“. Svůj postoj k nim vysvětluje tímto: „...*Každý člověk je jiný a já ho nemůžu odsuzovat svými očima a svým chováním... protože já jsem taky jiná neznamená, že to je nějaká norma, podle které musí být všichni ostatní.*“ (R2)

Stejně jako respondentka R2, i respondent R9 se bisexualitou nezabýval: „...Nad tím jsem nikdy nezkoumal. Můj názor je, že pokud to mají ti lidi vrozené, tak proti tomu nic nemám. Ale je to takové, že někdo zkouší, jak to vypadá s tím druhým pohlavím... trochu si myslím, že už je to taková spíše zvrácenost nebo zvrhlost. Nelíbí se mi to, ale když na to ty dvě strany přistoupí a neubližuje to okolí, tak proti tomu nic mít nebudu." (R9)

Respondentka R4 nemá s lidmi s bisexuální orientací zkušenost: „...No to nevím, zkušenost s něma nemám... ale podle mě to taky může být. Žena se třeba zklame v chlapovi, najde nějakou spřízněnou duši v ženě, zamiluje se, ale nakonec fakt zjistí, že má ráda chlapy... Já si myslím, že to fakt záleží na každém člověku. Nebo třeba nějaký kluk má rád svého tatínka a hledá to v příteli, pak třeba zjistí, že to není to pravé ořechové a vrátí se k ženským... to asi záleží jak je ten člověk rozpolozen." (R4)

Respondent R5 si myslí, že bisexuální lidé jsou už spíše homosexuálně orientovaní: „...Ono když si vezmeme tu škálu od takových těch heterosexuálů se vším všudy typických... někteří lidé jsou spíše heterosexuálně orientovaní, bisexuální lidé jsou spíše homosexuálně orientovaní až lidé, kteří mají hluboce zakořeněnou homosexualitu. Vnímám to, že je to jakoby škála. A teď se každý pohybuje nějak, jako kněz jsem se setkal s heterosexuály, kteří žijí heterosexuálně i s ženou v manželství, ale někdy mívají homosexuální, nápady nebo fantazie... ti lidé jsou z toho třeba i zděšení... taky je otázkou na jakou potřebu to odpovídá." Respondent dodává, že však i lidé s touto orientací mají velkou důstojnost: „...I bisexuálně orientovaní lidé mají obrovskou důstojnost a je potřeba je chránit stejně jako homosexuály i jiné lidi." (R1)

Respondentka R3 zastává tento postoj: „...Já to vnímám tak, že bisexualita a bisexuální lidi jsou miň uznáváni. Z mého osobního pohledu je to asi taková nejlepší volba... prostě neřešit to... můžeš mít koho chceš, ale záleží na té volbě. Přijde mi hloupé, když se nějakým způsobem uznává heterosexuality nebo že ses lesba nebo gay, tak proč by se nemohlo uznávat i to, že využíváš obojího. Zvláštní, že na to kouká jednak většinová společnost, ale i minoritní společnost.. že třeba homosexuálové neuznávají bisexuály, neuznávají je ani heterosexuálové. Takže oni vlastně nikam nepatří a zároveň jsou součástí té menšiny. Oni je považují za někoho, kdo si neumí vybrat, že si prostě nevybrali ten správný tým a že pořád hledají a přitom oni si nepotřebují volit nějaký tým. Teď jde o to, jestli je potřeba mít nějaký týmy. Tohle mi nepřipadá důležité, jsou mnohem důležitější věci než tohle. Není důležité to řešit, pokud to není deviantní, že je to třeba trestný čin... ale tohle dělají dospělí lidi a většinou obě strany souhlasí." Respondentku mrzí, že i dnes přetrvávají v této souvislosti stereotypy: „...V dnešní době bychom se měli na ty lidi dívat

jinak... stále tyhle stereotypy přetrvávají a to je škoda, podle mě je to zbytečné. Lidi si staví bariéry mezi sebe a to nemusí. Nemusí tě přece zajímat, s kým ten druhý chodí nebo tak, když tím nějak neškodí nebo nedělá nic špatného..." (R3)

Shrnutí

V kategorii, kterou jsem nazvala "Jak to s bisexuály vlastně je?", jsem seskupila postoje šesti respondentů. Každý respondent má určitou svou "teorii", na které staví svůj postoj k těmto lidem. Většina respondentů mi sdělila, že se nad otázkou bisexuality ještě nikdy nepřemýšlela. Na otázku "*Proč tento postoj k bisexuálům zaujímáte?*" bylo taktéž velmi těžké najít odpověď. Uvedu tedy různé "teorie" respondentů, na základě kterých si svůj postoj k bisexuálům utvářejí. První z teorií respondentů je ta, že bisexualita existuje jen v rámci sexuality, čili člověka (bisexuála) přitahuje jen fyzický sexuální akt, ale ne ten dotyčný člověk. Další teorií je to, že je bisexualita otázkou volby nebo i experimentováním, což se respondentům zdá i jako trochu zvrácené či dokonce zvrhlé. Jiná respondentka uvedla, že z člověka se může stát bisexuál, když se zklame v člověkově (např. žena, která se zklamala v mužích bude mít už jen vztahy s ženami, protože se nechce v mužích zklamat znovu). Jinou teorií je také to, že bisexuálové jsou spíše homosexuálně orientovaní lidé. V neposlední řadě taktéž zaznělo to, že bisexuálové jsou méně uznávaná sexuální menšina nejen z pohledu majoritní společnosti, ale i z pohledu minoritní společnosti, neboť jsou považováni za někoho, kdo si neumí vybrat "svůj vlastní tým".

Homosexuál nebo bisexuál? Nerozlišuju...

Respondenti v této kategorii nerozlišují bisexuálně orientované lidi a homosexuály. Respondent R7 uvádí následující: *„...Já jakoby nerozlišuju, že je nějaký bisexuál, že je někdo na holky, na kluky a takhle... prostě беру, že je pro mě jakoby gay. Jednou se tahá s klukem, už s ním něco měl, pro mě je to pořád buzik a to se mi hnusí. Když už se jednou spustí s klukem, tak to přece není normální. Buď je prostě ten kluk na kluky nebo na holky, nic mezitím neberu.“ (R7)*

Respondentka R10 také vnímá, že bisexuálně orientované lidi a homosexuálové (gayové a lesby) jsou na stejné úrovni: *„...No tak takový život bych si taky nezařídila.. at' už je člověk gay, lesba nebo ten bisexuál... vždyť muž a žena přece patří dohromady! Tu mám jednoho chlapa, vezmu si ho a tím to končí. Vždyť to by ani nebylo manželství, to by nebyl život. Ten člověk nemá pro co žít. Na chvílku ho to možná bude bavit, ale pak se stejně vrátí k tomu opačnému pohlaví.“* Respondentka dodává, že o bisexuálech ji taky

nikdy nikdo neřikal: „...Rodiče o tom nikdy nemluvili, to my vůbec neznáme, no to by nám rodiče teda dali... A já bych to taky vymlouvala svým dětem nebo vnukům, ani na svatbu bych jim s takovou nešla, to prostě není manželství... mně by byla hanba." (R10)

Respondent R6 to vidí podobně: „...Co by to byl za chlapa, kterému by se nelíbil nějaký pořádný chlap nebo pořádná ženská... ale mě ještě nikdy nenapadlo sexuálně žít s chlapem, to ani v myšlenkách. Ale i tak v tom nevidím nic dobrého, ten člověk má taky nějakou vadu v sobě. Kdyby byl nějaký takový chlap, tak bych mu vždycky poradil, ale byl s nějakou ženskou, měli se rádi, měli nějaké děcka a to je všecko. Takhle zase nemůžou mít ani děcka spolu... no to bych v žádném případě nechtěl." (R6)

Respondent R5 na rozdíl od ostatních respondentů v této kategorii zastává pozitivní postoj k bisexuálně orientovaným lidem: „...No tak když se člověk narodí jako bisexuál, tak to neovlivní... jako u homosexuálů... geny jsou geny. Neberu to tak, že bisexuál je výš, a homosexuál je níž. Já nejsem bisexuál ani gay, ale podle mě je obojí normální, co máš dělat, když se s tím narodíš... to neovlivníš." (R5)

Shrnutí

Do kategorie "Homosexuál nebo bisexuál? Nerozlišuju..." jsem zařadila respondenty, jejich postoje se v podstatě neliší od postojů k homosexuálům. Tři respondenti ze čtyř zastávají spíše negativní postoje, jeden respondent se k bisexuálně orientovaným lidem staví pozitivně. Na otázku "Proč tento postoj k bisexuálům zaujímáte?" uvedli důvody jako je osobní odpor k neheterosexuálním stykům, nepochopení takového stylu života, vada v člověkově (bisexuálově) a neovlivnitelnost genů.

4.6.4 Postoj k transsexuálům a jeho utváření

V této podkapitole se budu věnovat postojům společnosti k transsexuálům a utvářením těchto postojů. Žádný respondent není v nějakém bližším kontaktu (přátelství, rodinné pouto) s transsexuálem, někteří respondenti znají transsexuály pouze v omezené míře. V tomto okruhu jsem určila tyto kategorie, kdy jsem vzala v úvahu závěry mého výzkumného šetření:

- **Transsexuálové = trpící lidé?**
- **Muž má být mužem, žena má být ženou**

Transsexuálové = trpící lidé?

Respondent R9 uvádí, že transsexuály neodsuzuje, myslí si, že tito lidé hodně trpí: „...*Takového člověka osobně neznám, nesetkal jsem se s tím. Akorát v televizi jsem viděl, že mají nějaké ty srazy. Já ty lidi neodsuzuju, když se chovají slušně, tak proti nim nic nemám. Ti transsexuálové tím určitě trpí, když se narodí třeba v mužském těle a cítí se jako žena... ale když to medicína umožní a ten člověk je pak šťastný, tak proč se bránit.*” Respondent pak s empatií dodává: „...*Sám kdybych si měl představit, že jsem žena... asi bych trpěl. Nemám nic proti tomu, myslím, že ten člověk to fakt potřebuje, proč by jinak šel do chirurgického zákroku... teď jak bude reagovat rodina, okolí, všechno... je to člověk, který žije v jiném těle a trpí v tom. Nemám nic proti nim. myslím, že se něco překopalo v genetickém základu a ten člověk se prostě narodil špatně.*” (R9)

To, že být transsexuálem je velice náročné, zmiňuje i respondent R1: „...*S takovým člověkem jsem se nikdy osobně nesetkal. Častokrát se s nimi setkávají nemocniční kaplani, protože častokrát do nemocnic zavítají. No ale jsou to obrovští chudáci... protože je to člověk, který není smířený se svojí identitou a to je obrovsky náročně finančně a člověk musí prodělat velké množství bolestivých operací a ten vnitřní tlak je takový, že mu to stojí za to do toho jít, vrazit do toho tolik peněz a bolesti. Stejně je pak ale určité procento lidí, kteří spáchají sebevraždu.*” (R1)

Respondentka R3 říká, že transsexuály vnímá jako každého jiného, kritizuje zejména chování společnosti: „...*Vnímám je stejně jako kohokoliv jiného, akorát je zase strašný problém s tou společností, tím, že oni to problematizují a nedopřejí jim to, aby naplnili tu nějakou svou potřebu a aby se zbavili toho svého vnitřního problému, tak se kolem toho nadělá strašně moc cavyků.. třeba když oni se chtějí změnit, tak musí jít před takovou tu komisi, která rozhodne o tom, zda jsou dostatečně ženy nebo dostatečně muži, aby je na to opačné pohlaví fakt změnili. A je to strašně zvrhlé, že o tobě tak někdo rozhoduje v tomhle směru. Rozhoduje o tobě skupina lidí, kteří o tobě skoro nic neví. Třeba kdybych se já chtěla přeměnit na chlapa, tak mě donutí, abych na tu schůzku přišla co nejvíce jako chlap... takže ostříhaný vlasy, nalepené vousy a být zkrátka co nejvíce maskulinní. Kdyby tam byl nějaký ženský rys, tak už by to byla záminka k tomu, že by mi tu změnu nedovolili. Ale proč jsou vůbec nějaké komise? Nechala bych to na volbě toho konkrétního člověka ve spolupráci s lékařem.*” (R3)

To, že nahlížení společnosti je jednou z věcí, proč tito lidé trpí, uvádí i respondentka R2: „...*Jsou to lidé, kteří se narodili do špatného těla, beru to tak, že to jsou lidé kteří se vidí jinak... je to jejich volba, asi se necítí dobře, tak jak jsou a obdivuju je, že*

do toho jdou a řeknou si, že takhle žít nechtějí. Jsou ochotní vystoupit ze společnosti a říct si, že když chci být šťasten, tak musím toto podstoupit a jít do toho. Protože ta společnost je někdy moc konzervativní, mnohdy se na to špatně díváme a je to stále velikánské stigma." (R2)

O konzervativním postoji společnosti k transsexuálům mluví i respondent R5: „...No já si myslím, že když s tím člověk narodí, tak to nikdo neovlivní. Když to cítí ten člověk, tak je to jeho věc. On musí vědět, jestli to nebo ne. Já bych to vzal, ale hodně lidí by to nevzalo. Třeba tady na vesnici, žije se tady 100 roků za opicemi a to myšlení těch lidí už prostě nezměníš." (R5)

O trpění z trochu jiného soudku hovoří respondentka R8: „...S transsexuály jsem se setkala kdysi. Znala jsem jednu holku, hokejistku, která se přeoperovala, ale trvalo to všechno hrozně dlouho, ale kdysi jak jsem ji potkala, tak už o sobě mluvila v mužském rodě, měla vousy... A pak vím ještě o jednom klukovi, který se rozhodl, že bude holka... ale já si vždycky myslela, že se přeoperoval, aby byl s mužem, ale ne, on chce být s ženou. A já si myslela, že chtějí oni být právě s tím opačným pohlavím. Ale pak jsem se nad tím zamyslela a je to asi fakt o tom, jak to cítíš. V tom mi ten jejich život přijde obtížný, zejména v té vztahové stránce. Asi i proto, že si třeba nedokážu představit vztah s mužem, co byl kdysi žena.. Nemám ale k nim nějaký negativní postoj.. nahlížím na ně jako na ostatní." (R8)

Shrnutí

V této kategorii "Transsexuálové = trpící lidé?" jsem shromáždila postoje šesti respondentů. Respondenti si myslí, že transsexuálové mají náročný život, kdy trpí, dokážou se tedy do nich vcítit. Respondenti uvedli důvody, kvůli kterým tito lidé "trpí". Jedním z důvodů je, že tito lidé nejsou tím, kým by chtěli být, což je pro ně obrovsky náročné. Jiným důvodem proč tito lidé trpí jsou právě postoje společnosti, se kterými se transsexuálové setkávají a které nejsou vždy podporujícího charakteru. Jedna respondentka vidí hlavní překážku ve vztazích transsexuálů, které mohou být často komplikované.

Muž má být mužem, žena má být ženou

Respondentka R4 si taktéž uvědomuje náročný život transsexuálů, nicméně jim není nakloněna a stojí si za tím, že muž má zůstat mužem a žena ženou: „...No tak tomu moc nefandím, protože tomu předchází velké rozhodování... aby si člověk rozmyslel, co vlastně chce. Do těla jde spousta hormonů, člověk prodělá několik operací a nevím, jestli

je právě ten člověk tak spokojený, když se k tomu výsledku dostane. Ten proces trvá několik let, navíc myslím, že to má velký dopad, když ten dotyčný nebo ta dotyčná už má rodinu. Představa, že třeba ten člověk má děti a najednou z něj - z tatínka je maminka... Podle mě by se člověk zas tak měnit neměl. Když už jsem jednou žena, mám být žena, když už jsem jednou muž, mám být muž.. Není to šálek mého čaje... Zdá se mi, že člověk tomu strašně moc obětuje. Teď v práci... veškerá změna, dokumentace, pohlížení na tebe jinak... všechno. Jestli je ten člověk vůbec z toho po všem opravdu spokojený, když si projde takovým těžkým obdobím. I hlas se ti změní, začnou ti růst vousy, teď jestli i ty genitálie jsou tomu přizpůsobené, jsou omezeni delší dobu třeba i s čůráním, potom kdo ví jak je to se sexem. Úplně bych to nezavrhovala, ale nedávám tomu velkou naději." (R4)

Respondent R7 vyjádřil svůj postoj k transsexuálům velice otevřeně: „...No on se asi cítí, že je ve špatném těle... nevím ani kolik jich je, kolik se jich eviduje, vůbec. Ale já bych s takovým člověkem nešel ani na kafe. Myslím, že holka by měla zůstat holkou a kluk klukem. Ale pokud je to kluk a chtěl by se stát holkou, no tak to je úplně extrém, to ať rovnou skočí hlavou do zdi. Nechtěl bych se ve společnosti bavit s takovým člověkem, o kterém vím, že je předělaný na holku nebo že je holka předělaná na kluka. Není to normální." (R7)

Respondentka R10 zastává stejný postoj a transsexualitu bere jako hřích: „...No Bože, to je další gól. Vždyť oni jsou úplně vygumovaní, nemyslí jim to. Tam se někde dát pod nože operovat, aby ze mě byl chlap? Jsem ženská, tak jsem ženská. Radši zůstanu, to co jsem. Ti lidé jsou fakt vygumovaní. Vždyť to musí být i nějaký hřích. A tohle nemluví ani náš pár farář a on dobře ví proč, má totiž rozum a o takových věcech se raději nebaví." (R10)

K tomuto postoji se přidává i respondent R6: „...Tak chlap chce být ženskou, no copak to existuje? Bud' jsem ženskou nebo chlap a hotovo. To neexistuje, abych něco takového vyměňoval a dělal si ten život, jak chtěl. Nejsem žádný fanatik náboženský, ale to se mi vůbec nelíbí. Je to špatné a hotovo." (R6)

Shrnutí

V této kategorii "Muž má být mužem, žena má být ženou" apelují čtyři respondenti právě na tuto větu v uvozovkách. Na otázku "Proč tento postoj k transsexuálům zaujímáte?" uvedli, že být transsexuálem je ohromně těžké, navíc to má velký dopad na rodinu a kromě toho se takový člověk potýká s různými tělesnými změnami, které podle

respondentky nemusí být vždy uspokojivé. Jiní respondenti neberou transsexualitu jako normální věc už kvůli tomu, že se člověk narodil jako muž nebo žena a měl/a by mužem/ženou zůstat a jedna respondentka uvedla, že transsexualitu bere jako hříšný počin a transsexuály jako lidi, kteří nemají rozum.

5 Diskuze

V mém výzkumu jsem se snažila zjistit, jaký postoj zaujímá společnost k LGBT a co tento postoj utváří. V oblastech *Postoj společnosti k lesbám* a *Postoj společnosti ke gayům* mi vyvstaly tři kategorie postojů. První kategorií jsou postoje, které jsou veskrze pozitivní a vstřícné. U každého respondenta však hraje roli jiný aspekt v utváření těchto postojů (např. jiná doba ve společnosti, výchova v rodině, apod.). Co bych vyzdvihla, je to, že respondenti v této kategorii mají nějaký sociální kontakt s lesbami a gayi, což může být právě výrazným aspektem ve formování tohoto postoje. Zajímavostí je, že postoje některých respondentů zejména u kategorie "Holky jako ostatní..." (pozitivní postoje k lesbám) jsou ovlivňovány aspekty, které jsou víceméně založeny na stereotypech (otázka volby, apod.). Dále jde o postoje, kde respondenti dokážou lesby a gaye do jisté míry pochopit, ale vyloženě jim nejsou nakloněni. Každý respondent má taktéž své individuální zdůvodnění svého postoje. Za důležitý aspekt, který se zde objevil vícekrát, považuji to, že lidé vnímají stále homosexuální vztahy jako nepřírozené a dle nich by se muž či žena měli chovat heterosexuálně (čili hodnotí z heteronormativního hlediska). Třetí kategorii tvoří postoje, které jsou nepochybně nepodporující. Tuto kategorii tvořili hlavně respondenti, kterým je přes 70 let, s lesbou nebo gayem nikdy nenavázali žádný kontakt a také o nich nevyhledávali žádné informace. Dalo by se tedy očekávat, že tyto předpoklady jsou pro tento nepodporující postoj samozřejmé. Výjimkou v této kategorii je však respondent, kterému je 24 let a s kolegou (gayem) je v každodenním pracovním kontaktu. I tak ale u něj přetrvává nepodporující postoj primárně z důvodu, že už od útlého věku v jeho rodině skoro všichni gaye nesnáší a také kvůli jeho nepříjemnému zážitku s gayi. Zde můžeme jasně najít charakteristické rysy postojů, které byly zmíněny v teoretické části práce – naučenost, konzistentnost a styk s příznivými či naopak nepříznivými reakcemi.

Za nejobtížnější oblast z hlediska analýzy považuji *Postoj společnosti k bisexuálům*, protože mým respondentům chybí osobní zkušenost s bisexuálně orientovanými lidmi, chybí také informace o bisexualitě obecně. V této oblasti se mi objevily dvě kategorie postojů k bisexuálům. Respondenti v první kategorii mi sdělili své "teorie" na jejichž základě si staví svůj postoj. Některé teorie respondentů jsem předpokládala (např. bisexualita je otázkou volby či bisexuál jako zklamaný heterosexuál, apod.). Nejzajímavějším zjištěním pro mne byla výpověď jedné respondentky, která řekla, že bisexuálové jsou méně uznávaná sexuální minorita jak z pohledu majoritní i minoritní společnosti, protože jsou pokládáni za někoho, kdo si neumí vybrat svůj tým. Otázkou však

je, jestli si člověk opravdu svůj tým musí vybrat. Do druhé kategorie byly zařazeny postoje, které jsou v podstatě stejné jako postoje k homosexuálům. V této kategorii převládaly spíše postoje negativní než pozitivní. Důvody respondentů byly opět individuální.

V poslední oblasti *Postoj společnosti k transsexuálům* mi vyvstaly dvě kategorie postojů. Respondenti v první kategorii s transsexuály soucítí, protože si myslí, že jejich život je těžký a komplikovaný v různých oblastech jejich života (např. jejich identita, postoje druhých lidí nebo i rodinná oblast). Celkem překvapivé pro mne bylo, že ač respondenti s transsexuály nejsou v kontaktu (někteří pouze v omezené míře), tak se snažili být velmi empatičtí. Respondenti z druhé kategorie skoro ve všech případech transsexualitu odsuzují a transsexuály berou jako lidi, kteří to v hlavě nemají v pořádku. Tito respondenti rovněž neznají žádného transsexuála a nemají o této problematice v podstatě žádné informace, což beru za důležitý aspekt při vytváření takového postoje.

Co se týče jiných výzkumů ohledně postojů společnosti k LGBT, najdeme nejvíce výzkumů hlavně na téma postojů společnosti k homosexualitě. Takový výzkum provedla i Tereza Kalátová (2012, 97), která ze svého výzkumného šetření zjistila, že lidé do 60 let věku přijímají homosexualitu pozitivně a berou ji za běžnou součást života. Výjimkou bylo jen pár respondentů s nižším stupněm vzdělanosti, u kterých převládá negativní postoj k homosexuálům, protože si myslí, že je to divné a špatné. Respondenti nad 61 let mají k homosexualitě více negativní postoj, ten autorka zdůvodňuje nižší informovaností a předsudky minulého režimu. Dle mého názoru je však škoda, že je velmi málo zpracovaných výzkumů ohledně postojů společnosti k bisexuálům a transsexuálům (především v České republice). Jistě by přišlo vhod provést více výzkumů, které by se hlouběji zabývaly těmito postoji k právě těmto dvěma skupinám.

Poslední zmínkou v diskuzi bude srovnání dat výzkumného šetření s teorií. Rozhodně souhlasím s tím, že se při formování postoje prosazují různé aspekty (výchova v rodině, náboženské aspekty, apod.). Za nejdůležitější však pokládám osobní kontakt s lesbou/gayem/bisexuálem/transsexuálem a také dostatek informací ohledně této problematiky, protože v mém výzkumu negativní postoje také dost ovlivňovalo to, že tyto dva aspekty u respondentů, kteří měli negativní postoj, chyběly. Těmto respondentům bych tedy doporučila více odvahy, nebát se přijímat nové informace a hlavně si nestavět zbytečně bariéry mezi ně a LGBT lidmi jen kvůli tomu, že si myslí, že tito lidé jsou zvláštní a nenormální.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce s názvem *Postoj společnosti k LGBT* bylo zjistit, jaký postoj zaujímá společnost k LGBT komunitě a zjistit, co tento postoj utváří. V teoretické části jsem se zabývala postoji, LGBT komunitou a vztahem mezi LGBT komunitou a majoritní společností. Bez této teoretické základny bych nemohla pokračovat dále ve svém výzkumném šetření. Ve výzkumu jsem se snažila především postojům jednotlivých respondentů porozumět, proto jsem si zvolila kvalitativní metodu sběru dat. Za hlavní metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, rozhovorů proběhlo celkem deset. Pro analýzu dat jsem využila kvalitativní analýzu dat pomocí kvalitativního kódování, pro interpretaci získaných dat jsem použila metodu vytváření trsů. Odpověď na cíl mého výzkumu jsem hlouběji popsala v kapitole *Diskuze*. Pro lepší komparaci mého výzkumu s ostatními studii týkajícími se postojů bych rozhodně uvítala výzkumy, které by se věnovaly především postojům k bisexuálům a transsexuálům.

Ráda bych se zde ještě chtěla věnovat přínosu této diplomové práce pro praxi sociálního pracovníka. Uvědomuju si, že existují akademické práce, které se zabývají sociální prací podrobněji, moje práce může působit, že s mým studovaným oborem nemá zas až tak moc společného. Nicméně, v teoretické části práce už bylo naznačeno, že sociální práce v LGBT problematice "mlčí", ale podle mne by právě sociální pracovníci měli být ti, kteří by mohli pomáhat LGBT osobám či jejich rodinám v rámci sociální práce s jednotlivcem nebo sociální práce s rodinou. Sociální pracovníci jsou citliví k takové odlišnosti a dokážou tak LGBT osoby pochopit a porozumět jim. Proto by bylo dobré znát postoje společnosti k LGBT. Věřím, že by tyto poznatky využili sociální pracovníci nejen u LGBT etnických menšin a LGBT seniorů, jak už bylo popsáno v teorii, ale i jinde. Jako příklad můžu uvést bakalářskou práci Johany Plesníkové (2016, 50-51), ve které autorka tvrdí, že sociální práce by měla začít brát v úvahu fakt, že v terénu se nenacházejí jen rodiny, které jsou tvořeny otcem a matkou, ale také rodiny, ve kterých jsou dvě matky a dva otcové. Autorka poukazuje na problémy homosexuálních párů, které vychovávají dítě/děti. Potíž především souvisí s uznáním péče o děti ze strany sociálních rodičů, ti nemají na děti ze zákona nárok. A právě zde mohou pomoci sociální pracovníci, kteří mají kompetence k tomu, aby poskytli během soudního vyjednávání o péči své vlastní doporučení. Jiným příkladem může být i akademická práce od Šandery (2012, 53), který v práci zmiňuje, že problematika sexuální orientace v rámci sociální práce s mladistvými při hledání východisek z jejich problémů je mnohdy přehlížena. Faktem je, že se mladiství

gayové a lesby na sociální pracovníky převážně ani neobracejí, to v důsledku znamená nemožnost řešit jejich problémy, tudíž tyto problémy nejsou považovány za akutní nebo potřebné, protože na úrovni sociální práce o nich v podstatě nikdo neví. Akademických prací, které se tématu LGBT a sociální práci věnují, přibývá. To je velkou příležitostí i pro studenty sociální práce, kteří se mohou těmito pracemi inspirovat.

V závěru mé práce bych chtěla popřát všem LGBT lidem, aby neztráceli naději, protože na své problémy nejsou sami a také hodně odvahy v jejich životě, protože jí bude potřeba. A ostatním si jen dovoluji připomenout – *Láska nemá limity*.

ANOTACE

Tématem diplomové práce je *Postoj společnosti k LGBT*. Cílem práce je zjistit, jaký postoj zaujímá společnost k LGBT komunitě a zjistit, co tento postoj utváří. V teoretické části popisují postoje, LGBT komunitu a vztah LGBT komunity a majoritní společnosti. Výzkumná část je postavena na kvalitativním výzkumu, kde jsem zjišťovala postoje a jejich utváření na základě polostrukturovaných rozhovorů s deseti respondenty.

Klíčová slova: LGBT, postoje, společnost, sociální práce

ANOTATION

The topic of this diploma thesis is *Society's attitude to LGBT*. The aim is to determine the attitude of the society towards LGBT community and find out what this attitude creates.

The theoretical part describes attitudes, LGBT community and relationship of LGBT community and mainstream society. The research part is based on qualitative research where I examined the attitudes and their formation based on interviews with ten respondents.

Key words: LGBT, attitudes, society, social work

ZDROJE

Knihy a monografické publikace

1. AARDWEG, G. *Terapie homosexuality: rádce pro postižené a poradce*. Vyd. 1. Praha: Pro občanské sdružení Exodus vydalo Hnutí Pro život ČR, 2003, 110 s. ISBN 80-239-1403-0.
2. ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. V českém jazyce vyd. 1. Překlad Eduard Geissler. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-125-3.
3. BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.
4. BOBEK, Michal, Pavla BOUČKOVÁ a Zdeněk KÜHN (eds.). *Rovnost a diskriminace*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1.
5. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.
6. DREGER, Alice Domurat. *Hermafroditi a medicínská konstrukce pohlaví*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-040-9.
7. FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz, 2004. ISBN 80-86768-06-6.
8. FEINBERG, Leslie. *Pohlavní štvanci*. 1. vyd. Praha: G plus G, 2000. ISBN 80-242-0380-4.
9. FIFKOVÁ, Hana. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1696-1.
10. HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, 166 s. ISBN 80-7178-763-9.
11. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
12. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
13. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 9788071785491.
14. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

15. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
16. PAVLÍČKOVÁ, Helena. *Social psychology*. Issue 1st. Brno: Mendel University in Brno, 2013, 129 s. ISBN 978-80-7375-819-6.
17. POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5013-6.
18. PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD, 2002. ISBN 80-238-8850-1.
19. PUTNA, Martin C. *Homosexualita v dějinách české kultury*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2013. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2293-6.
20. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
21. SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-585-6.
22. SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. ISBN 978-80-7440-016-2.
23. ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina a Pavel ČIŽINSKÝ. *Registrované partnerství pro začínající*. Brno: STUD, 2006. ISBN 80-239-7821-7.
24. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.
25. WINTR, Jan a Marek ANTOŠ (eds.). *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. Sborník (Univerzita Karlova), č. 56. ISBN 978-80-87975-04-6.

Akademické práce

26. KALÁTOVÁ, Tereza Tereza. *Postoje současné české společnosti k homosexualitě*. Plzeň, 2012. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni.
27. PLESNÍKOVÁ, Johana. *Homoparentální rodičovství – výzva pro sociální práci*. Olomouc, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
28. ŠANDERA, Petr. *Bariéry gay a lesbické mládeže při využívání sociálních služeb*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

Elektronické knihy

29. EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS.: *Homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in the EU member states: part II - the social situation; (updated version)*. [online]. Wien: European Union Agency for Fundamental Rights, 2009 [cit. 2016-06-18]. ISBN 978-92-9192-211-6. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf
30. BABICOVÁ, Paula, Katarína FRANEKOVÁ, Hana SMITKOVÁ, Katarína SOKOLOVÁ a Ľubica TORNÓCZYOVÁ. *Etický rámec pre prácu s LGBT klientelou pro pomáhajúce, právnické a zdravotnícké profesie*[online]. 1. Queer Leaders Forum, nedatováno [cit. 2016-06-25]. ISBN 978-80-970901-0-4. Dostupné z: <https://qcentrum.sk/eticky-ramec.pdf>

Elektronický příspěvek

31. JANEBOVÁ, R., T. BŘÍZOVÁ a I. VELČOVSKÁ. “Co z těch dětí vyroste?” O rizicích oprese sociální práce vůči stejnopohlavním rodičům. *Gender/rovné příležitosti/výzkum* [online]. 2013, 14(2), 14-26 [cit. 2016-06-25]. ISSN 1805-7632. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/85cd9aacbbb44960ad7f83157fd2e6917db99766_janebova-brizova-velcovska-co-z-tech-deti-vyroste.pdf
32. PECHOVÁ, O. Diskriminace na základě sexuální orientace. *E-psychologie* [online]. 2009, 3(3), 1-16 [cit. 2016-06-15]. ISSN 1802-8853. Dostupné z: <http://e-psycholog.eu/pdf/pechova.pdf>

Jiné elektronické zdroje

33. Asexuality: a brief introduction [online]. 2012 [cit. 2016-04-08]. ISBN 9781477428085. Dostupné z: <http://www.asexualityarchive.com/wp-content/uploads/2012/05/AsexualityABriefIntroduction.pdf>
34. Bisexualita. *004.cz* [online]. 2005 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.004.cz/bisexualita>
35. Co je infekce HIV a AIDS? *Hiv.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://www.hiv.cz/showpage.php?key=co-je-hiv>

36. Coming out. *Belongto* [online]. 2010 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www.belongto.org/resource.aspx?contentid=2339>
37. Coming Out support. *LGBT foundation* [online]. 2016 [cit. 2016-04-15]. Dostupné z: <http://lgbt.foundation/information-advice/coming-out-support/>
38. Difference Between Bi-sexual and Pan sexual. *DifferenceBetween.net* [online]. 2014 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.differencebetween.net/science/nature/difference-between-bi-sexual-and-pan-sexual/>
39. Etický kodex Společnosti sociálních pracovníků ČR. *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. 2006 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_ssprc.pdf
40. Funkce J. Hromady v gay hnutí, sumář dosažených výsledků. *Aktuality - Jiří Hromada*[online]. 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <http://www.jirihromada.cz/prezident-gl-hnuti>
41. Gayové a lesby v registrovaném partnerství si mohou individuálně osvojit děti, rozhodl Ústavní soud. *Aktuálně.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-07-03]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/gayove-a-lesby-v-registrovanem-partnerstvi-si-mohou-individu/r~aeed37103d2911e69d46002590604f2e/>
42. General FAQ. *The Asexual Visibility & Education Network* [online]. 2012 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.asexuality.org/home/?q=general.html>
43. Lidé s růžovým trojúhelníkem. *Translide* [online]. 2005 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: <http://www.translide.cz/ruzovy-trojuhelnik>
44. Nadávky i zabití. V New Yorku přibývá útoků na gaye a lesbičky Zdroj: http://www.denik.cz/ze_sveta/nadavky-i-zabiti-v-new-yorku-pribyva-utoku-na-gaye-a-lesbicky-20130522.html. *Denik.cz* [online]. 2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/nadavky-i-zabiti-v-new-yorku-pribyva-utoku-na-gaye-a-lesbicky-20130522.html
45. OLLOVE - O nás. *OLLOVE* [online]. nedatováno [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.ollove.cz/o-nas/>
46. Orlando gay nightclub shooting: 50 killed, suspect is Omar Mateen. In: *BBC* [online]. 2016 [cit. 2016-06-13]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-36512308>
47. Overview. *The Asexual Visibility & Education Network* [online]. 2012 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.asexuality.org/home/?q=overview.html>

48. Pansexuality. *GoodTherapy.org* [online]. 2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.goodtherapy.org/blog/psychpedia/pansexuality>
49. Pansexuality. *STOP-Homophobia.com* [online]. 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.stop-homophobia.com/pansexuality.htm>
50. Prague Pride - O nás. *Praguepride* [online]. 2016 [cit. 2016-06-23]. Dostupné z: <https://www.praguepride.cz/home/o-nas/>
51. Sexuální menšiny a násilí z nenávisti: to se nás netýká? *Rovné příležitosti v souvislostech* [online]. 2011 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://zpravodaj.genderstudies.cz/cz/clanek/sexualni-mensiny-a-nasili-z-nenavisti-to-se-nas-netyka>
52. Social Services & Housing. *Los Angeles LGBT center* [online]. nedatováno [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.lalgbtcenter.org/social_services_housing
53. STUD - O nás. *Brno STUD* [online]. 2016 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.stud.cz/stud/o-nas.html>
54. Questions and answers. *Bisexual.org* [online]. 2013 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: http://bisexual.org/qna_categories/bisexuals/
55. Útok na pochod homosexuálův Jeruzalémě si vyžádal šest zraněných. *E15.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/utok-na-pochod-homosexualu-v-jeruzaleme-si-vyzadal-sest-zranenych-1214644>
56. Vláda odsouhlasila osvojování dětí pro homosexuální páry. *Aktuálně.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-10-24]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-chce-umoznit-osvojeni-ditete-u-homosexualnich-paru/r~cba736fa99de11e6871b0025900fea04/?redirected=1477323319>
57. *What is asexuality?* [online]. nedatováno [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.whatisasexuality.com/intro/>
58. Zpráva o situaci LGBT+ seniorů v České republice. *PROUD - platforma pro rovnoprávnost uznání a diverzitu* [online]. 2015 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.proudem.cz/novinky/183-zprava-o-situaci-lgbt-senioru-v-ceske-republice.html>

Legislativní dokumenty

59. Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02) (Úřední věstník EU, C 83/389, 30. 3. 2010)

- 60.** Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 61.** Zákon č. 198 ze dne 23. dubna 2008 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).
In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 58

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

apod.	a podobně
ČR	Česká republika
EUAFFR	European Union Agency For Fundamental Rights
HIV	Human Immunodeficiency Virus
LGBT	zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby
LSD	Diethylamid kyseliny lysergové
např.	například
popř.	popřípadě
R	respondent
resp.	respektive
s.	strana
SP	sociální pracovník
SŠ	střední škola
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
USA	Spojené státy americké
VŠ	vysoká škola
ZŠ	základní škola